

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Łódź, dnia 13 października 2023 r.

Poz. 8442

UCHWAŁA NR LXXX/419/23 RADY GMINY ŁADZICE

z dnia 22 września 2023 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Ładzice na lata 2023-2026

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r., poz. 40, poz. 572, poz. 1463) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r., poz. 840, z 2023r., poz. 951, poz. 1688), po uzyskaniu pozytywnej opinii Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Rada Gminy Ładzice uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Ładzice na lata 2023-2026", stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Ładzice.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Waldemar Kuta

Załącznik do uchwały nr LXXX/419/23
Rady Gminy Ładzice
z dnia 22 września 2023 r.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ŁADZICE
NA LATA 2023-2026**

Ładzice 2023

SPIS TREŚCI

1. Wstęp
 2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami
 - 2.1 Terminy i definicje
 3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce
 - 3.1 Ochrona zabytków wynikająca z prawa międzynarodowego
 4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
 - 4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
 - 4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu
 5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
 - 5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)
 - 5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy
 - 5.2.1. Zabytki nieruchome - stan
 - 5.2.2. Położenie
 - 5.2.3. Zarys historii obszaru gminy
 - 5.2.2. Krajobraz kulturowy
 - 5.2.3. Zabytki nieruchome
 - 5.2.4. Zabytki ruchome
 - 5.2.5. Zabytki archeologiczne
 - 5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych
 - 5.2.7. Dziedzictwo niematerialne
 - 5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony
 - 5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków
 - 5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy
 6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń
 7. Założenia programowe
 - 7.1. Priorytety programu opieki
 - 7.2. Kierunki działań i zadania programu opieki
 8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami
 9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami
 10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami
 11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków
 12. Część graficzna programu opieki nad zabytkami
 13. Historyczne układy przestrzenne Gminy Ładzice
 14. Aneksy
 15. Wykaz materiałów, na których oparto opracowanie
-

1. WSTĘP

Niniejszy dokument służy określeniu działań gminy w zakresie inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. W systemie ochrony zabytków w naszym kraju dominującą rolę posiada państwo, jednak dla administracji samorządowej także przewidziano szereg ustawowych zadań do wykonania. Jedną z istotniejszych regulacji wprowadzonych reformą z 2003 roku była pewna decentralizacja części zadań z zakresu ochrony zabytków, które weszły m.in. do katalogu zadań własnych gminy. Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2023 r. poz. 40) opieka i ochrona nad zabytkami jest zadaniem własnym gminy.

Głównym założeniem sporządzanego dokumentu jest zamierzone modelowanie indywidualnego – lokalnego dziedzictwa kulturowego i eksponowanie jego zasobów, co przyczyni się do propagowania dorobku kultury materialnej i niematerialnej, zacieśniania więzi lokalnych, podtrzymywania obyczajów i podniesienia atrakcyjności gminy Ładzice. Narodowy Instytut Dziedzictwa definiuje: „dziedzictwo kulturowe (...) stanowi dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, jak również dorobek naszych czasów. Oznacza wartość – niematerialną lub materialną – przekazaną przez przodków i określającą naszą kulturę. Zawiera w sobie wszystkie skutki środowiskowe wynikające z interakcji pomiędzy ludźmi a otoczeniem na przestrzeni dziejów Gminny program opieki nad zabytkami, opracowany na podstawie Gminnej Ewidencji Zabytków, stanowi podstawowy instrument, którym posługuje się Gmina w celu kształtowania i ochrony zasobu dziedzictwa na podległym sobie terenie.

Zasób rzeczy nieruchomości i ruchomych wraz z wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi, uznawany za godny ochrony prawnej dla dobra społeczeństwa i jego rozwoju oraz przekazania następnym pokoleniom z uwagi na zrozumiałe i akceptowalne wartości historyczne, patriotyczne, naukowe i artystyczne, mające znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego, dowodzenia prawd i upamiętniania wydarzeń historycznych, kultywowania poczucia piękna i wspólnoty cywilizacyjnej zostało zdefiniowanych jednym pojęciem dziedzictwa kulturowego.

Niniejsze opracowanie sporządzono zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022r. poz. 840) oraz z wytycznymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Gminny program opieki nad zabytkami dla gminy Ładzice opracowano dla określenia działań niezbędnych do sprawowania należytej opieki nad zabytkami na terenie gminy w najbliższym okresie. Program ma określić swego rodzaju stan idealny, do którego należy dążyć. Program Opieki nad Zabytkami, jako dokument strategiczny, ma na celu ukierunkować i zoptymalizować działania w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, a w szczególności zabytków nieruchomości i ruchomych, jako elementów o kluczowym znaczeniu dla popularyzacji historii i tradycji obszaru gminy, ustosunkować się do zachodzących zmian funkcji, jaką aktualnie może pełnić zabytek. W zakresie opieki nad zabytkami: wskazywać konieczne do wykonania zadania i sugerować sposoby ich realizacji poprzez określenie podstawowych założeń organizacyjnych, finansowych i ochronnych. Głównymi odbiorcami niniejszego dokumentu są mieszkańcy gminy Ładzice, do których bezpośrednio skierowane są działania edukacyjne, realizacja Programu ma budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych tradycji.

Program jest sporządzany przez organ wykonawczy gminy - Wójta a następnie zostaje przedstawiony Radzie Gminy, która po uzgodnieniach z Wojewódzkim Konserwatorem

Zabytków, program przyjmuje w drodze uchwały. Z realizacji programu Wójt Gminy co dwa lata sporządza sprawozdanie, które przedstawia Radzie Gminy do akceptacji.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Obowiązek opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami został zawarty w ustawie z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 87 powyższej ustawy, stanowi iż:

„1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami. (...)”

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 21, stanowiący, że: „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.”

Program opieki nad zabytkami jest dokumentem o charakterze uzupełniającym. Ma on określać stan do którego należy dążyć w zakresie opieki nad zabytkami, wskazywać konieczne do wykonania zadania i sugerować sposoby ich realizacji.

Zgodnie z przywołanym art. 21 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, „Program opieki nad zabytkami dla Gminy Ładzice na lata 2023-2026” został sporządzony na podstawie „Gminnej ewidencji zabytków Gminy Ładzice” stanowiącej załącznik nr 1 do zarządzenia nr 98/2015 Wójta Gminy Ładzice z dnia 28 grudnia 2015r. Od momentu jej przyjęcia nastąpiła jedna zmiana, która została wprowadzona Zarządzeniem nr 55/2023 Wójta Gminy Ładzice z dnia 5 czerwca 2023 roku.

Dla lat poprzednich nie sporządzano Programu.

2.1 TERMINY I DEFINICJE

Podstawowe pojęcia związane z ochroną zabytków wynikające z Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- zabytek - nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- zabytek nieruchomy - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa j.w.
- zabytek ruchomy - rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa j.w.
- zabytki archeologiczne - zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy będący tym wytworem,
- historyczny zespół budowlany – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi,
- historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg, historyczny zespół budowlany - powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcje, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi,
- krajobraz kulturowy - postrzegana przez ludzi przestrzeń zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka,
- otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków
- uznanie za pomnik historii
- utworzenie parku kulturowego
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Wpis do rejestru zabytków

Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z wnioskiem o taki wpis może występować właściciel zabytku oraz użytkownik wieczysty gruntu na którym znajduje się zabytek.

Również wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków. Rejestr zabytków prowadzi odpowiedni wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa. Do rejestru można wpisać także otoczenie oraz nazw geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków może wpisać także do rejestru historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny. Sprawy te reguluje ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicą niezgodnie z prawem.

Pomnik Historii

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangą pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. w treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczącego jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapką obiektu. Na elitarną listę Pomników Historii mogła zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne. W roku 2015 w całym kraju było 65 miejsc i obiektów uznanych za pomnik historii.

Park kulturowy

Kolejną formą ochrony jest utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Parki kulturowe są swego rodzaju „obszarową formą ochrony zabytków” ponieważ, przedmiotem ochrony jest obszar mogący obejmować pewną grupę lub kompleks zabytków nieruchomych wraz z ich najbliższym otoczeniem, który to jako całość przedstawia sobą określoną cenną wartość historyczną czy też kulturową, wartą zachowania i szczególnej ochrony. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Zgodnie z art. 17 u.o.o.z organ stanowiący ma prawo wprowadzić szereg ograniczeń na terenie parku. Na koniec 2019 roku zgodnie z danymi NID istniało w całym kraju jedynie 37 parków kulturowych.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Zapisy dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego zawarte zostały w **Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej**, gdzie zabytki zostały objęte ochroną zadeklarowaną, jako obowiązek państwa i każdego obywatela, w następujących zapisach:

art. 5 „(...) Rzeczpospolita Polska strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia

ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

art. 6 „(...) Rzeczpospolita stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”.

Kluczowym aktem prawnym regulującym system ochrony zabytków w Polsce jest **ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz. U. z 2022r. poz. 840) wraz z towarzyszącymi jej rozporządzeniami wykonawczymi. Art. 4 u.o.o.z określa zakres ochrony „ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.”

Art. 5: określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury”.

Art. 16 ust. 1: wskazuje radę gminy, jako organ tworzący park kulturowy. Jest on tworzony na podstawie uchwały, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 18: „1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony

przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;

3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami”.

Art. 19, który wskazuje, że: „1. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) parków kulturowych.

1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności:

- 1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- 2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych.

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków”.

– Art. 20, który mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z Wojewódzkim

Konserwatorem Zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenów.

Art. 21: „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.

Obowiązująca obecnie ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nie stanowi całościowego i kompleksowego rozwiązania ochrony zabytków, system tworzy stworzony jest z szeregu ustaw które wyznaczają ramy prawne ochrony zabytków. Obowiązek ochrony i opieki nad zabytkami wynika także min. z: ustawy z dnia 7 lipca 1994r. Prawo

budowlane, ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r., O gospodarce nieruchomościami, ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, ustawy z dnia 21 listopada 1996r. O muzeach, ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. O narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40)

Obowiązujące uregulowania prawne związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami, dotyczące działalności samorządów zawarte są w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. W art. 7 ust.1 pkt 9 w/w ustawy zostały określone zadania własne gminy, które m.in. obejmują sprawy kultury, w tym ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Ochrona zabytków może także wiązać się z innymi zadaniami gminy, dotyczącymi m.in.: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody, gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów, kultury, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych oraz promocji gminy.

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U z 2023 r. poz. 977)

Zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy określa Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Ustawa jest najważniejszym aktem prawnym regulującym kwestie związane z planowaniem przestrzennym. Kwestie ochrony zabytków zawarte zostały w art.1.ust 2 pkt 4 ustawy, stanowiącym że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, w art. 15 ust. 2 pkt 4 ustawy, zgodnie z którym w planie miejscowym określa się obowiązkowo zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej oraz w art. 17 pkt 6 lit b, który zobowiązuje Wójta, burmistrza albo prezydenta miasta, po podjęciu przez radę gminy uchwały o przystąpieniu do sporządzania planu miejscowego, do występowania o opinie o projekcie planu do właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się ponadto w poniższych ustawach:

- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2023 r. poz. 682)

Ustawa normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Zasady postępowania poprzedzające rozpoczęcie robót budowlanych w odniesieniu do obiektów zabytkowych zostały określone w art. 39, który stanowi że:

1. Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.
2. Decyzja o pozwoleniu na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydana po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków

działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków.

3. W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

4. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany zająć stanowisko w sprawie wniosku o pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektów budowlanych, o których mowa w ust. 3, w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych.

• Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2023 r. poz. 344)

Art. 6 ustawy określa katalog celów publicznych w zakresie gospodarowania nieruchomościami, w którym znajdują się m.in. opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ochrona Pomników Zagłady w rozumieniu przepisów o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady oraz miejsc i pomników upamiętniających ofiary terroru komunistycznego.

Art.13 ustawy wprowadza wymóg uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na sprzedaż, zamianę, darowiznę lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek oraz na sprzedaż, zamianę, darowiznę lub dzierżawę nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek.

Art. 29 Jeżeli przedmiotem umowy o oddanie nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste jest nieruchomość wpisana do rejestru zabytków, przy określaniu sposobu korzystania z tej nieruchomości można nałożyć, w razie potrzeby, na nabywcę obowiązek odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w umowie.

Art. 96 ust 1 ustawy stanowi, że podział nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków wymaga uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

• Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2022 poz. 916)

Jednym z celów ochrony przyrody jest ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień (art. 2, ust. 2, pkt. 5). Jako jedną z form ochrony przyrody w tym jej immanentnego składnika, jakim jest krajobraz ustawa ta przyjmuje w art. 6, ust. 1, pkt. 3 park krajobrazowy. Zgodnie z art. 16, ust. 1,; park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Zarówno ustanowienie parku krajobrazowego jak i nadanie mu statutu należy do prerogatyw sejmiku wojewódzkiego (art. 16, ust. 3, ust. 5).

Art. 83a. mówi - Zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości wydaje wójt, burmistrz albo prezydent miasta, a w przypadku gdy zezwolenie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków – wojewódzki konserwator zabytków.

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony Środowiska (Dz.U. 2022 r., poz. 2556)

Zgodnie z zapisami art. 71 ust. 3 tej ustawy przeznaczenie i sposób zagospodarowania terenu powinny w jak największym stopniu zapewniać zachowanie jego walorów krajobrazowych. Dotyczy to także krajobrazu kulturowego.

Art. 101 ust. 1 określa, iż ochrona powierzchni ziemi polega m. in. na zachowaniu wartości kulturowych, z uwzględnieniem zabytków archeologicznych.

- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. 2020 r. poz. 194)

Ustawa definiuje działalność kulturalną, która w rozumieniu ustawy polega na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury. Zgodnie z art. 2 ustawy Państwo sprawuje mecenat nad działalnością kulturalną polegający na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych, a także opieki nad zabytkami i ochrony dziedzictwa narodowego w Rzeczypospolitej Polskiej i za granicą.

- Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571).

W ramach ustawy gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).

Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. 2021 poz. 485).

Rewitalizacja obszarów zdegradowanych w świetle przepisów ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji stanowi fakultatywne zadanie własne gminy, co oznacza, że nie wszystkie gminy muszą uczynić użytek z instrumentów prawnych i finansowych unormowanych w ustawie. Regulacje zawarte w ustawie mają na celu umożliwienie prowadzenia rewitalizacji na obszarach rewitalizacji w sposób zintegrowany i kompleksowy.

Gminny program rewitalizacji jest zasadniczym dokumentem służącym zaplanowaniu i realizacji procesu rewitalizacji. Ma on charakter strategii, w której dokonuje się pogłębionej diagnozy stanu obszaru rewitalizacji oraz planuje i koordynuje działania służące osiągnięciu wizji stanu obszaru po rewitalizacji. Służy również koordynacji działań rewitalizacyjnych z szeregiem innych dokumentów gminnych. Gminny program rewitalizacji nie stanowi aktu prawa miejscowego. Nie wiąże mieszkańców ani przedsiębiorców. Stanowi dokument o charakterze wewnętrznym, wiążący wójta gminy.

Ustawa nie wprowadza bezpośrednio problematyki ochrony zabytków, ale wprowadza m.in. znaczące ułatwienia dla ich właścicieli i narzędzia ochrony historycznych układów urbanistycznych.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. poz. 774 ze zm.).

Jest to tak zwana „ustawa krajobrazowa”, której celem było wprowadzenie mechanizmów umożliwiających powstrzymanie procesu degradacji krajobrazu.

Rada gminy może w formie uchwały określić zasady sytuowania obiektów reklamowych, a także zakaz umieszczania takich obiektów, a w przypadku sztyldów uchwała może określić warunki ich sytuowania, wielkość, oraz ich liczbę na nieruchomości. Wójt gminy może nałożyć grzywnę na właściciela nieruchomości oszpecającej krajobraz, a dochód wpłynie do budżetu gminy.

Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz. U. z 2018 r. poz. 2337).

Zgodnie z Art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych, grobami wojennymi w rozumieniu ustawy są groby i miejsca spoczynku:

- 1) poległych w walkach o niepodległość i zjednoczenie Państwa Polskiego;
- 2) osób wojskowych, poległych lub zmarłych z powodu działań wojennych, bez względu na narodowość;
- 3) sióstr miłosierdzia i wszystkich osób, które, wykonując zlecone im czynności przy jakiegokolwiek formacji wojskowej, poległy lub zmarły z powodu działań wojennych;
- 4) jeńców wojennych i osób internowanych;
- 5) uchodźców z 1915 r.;
- 6) osób wojskowych i cywilnych, bez względu na ich narodowość, które straciły życie wskutek represji okupanta niemieckiego albo sowieckiego od dnia 1 września 1939 r.;
- 7) ofiar niemieckich i sowieckich obozów, w tym cmentarzyska ich prochów;
- 8) osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych lub czystek etnicznych od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r.

W artykule 2 u.g.c.w. ustawodawca zaleca, aby groby wojenne bez względu na narodowość i wyznanie osób, w nich pochowanych.

Do aktów wykonawczych dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami należą także:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. 2018, poz. 1609),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U.2019 poz. 1886),

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 kwietnia 2017r. w sprawie Listy Skarbów Dziedzictwa (Dz. U. 2017 poz. 928),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. 2017, poz. 1674),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. 2014 poz. 110),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. 2011 nr 89 poz. 510),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. 2004. Nr 212 poz. 2153).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 650).

3.1 OCHRONA ZABYTKÓW WYNIKAJĄCA Z PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO

Wśród ratyfikowanych przez Polskę umów międzynarodowych i konwencji znajdują się akta wyznaczające standardy ochrony dziedzictwa kulturowego zarówno europejskiego jak i światowego:

– Konwencja o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego wraz z Regulaminem

wykonawczym do tej Konwencji oraz Protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisane w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz. U. z 1957 r. Nr 46, poz. 212) oraz Drugi Protokół sporządzony w Hadze dnia 26 marca 1999 r. do Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, podpisanej w Hadze dnia 14 maja 1954 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 248).

– Konwencja dotycząca środków zmierzających do zakazu i zapobiegania nielegalnemu przywozowi, wywozowi i przenoszeniu własności dóbr kultury sporządzona w Paryżu dnia 17 listopada 1970 r. (Dz. U. z 1974 r. Nr 20, poz. 106).

– Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na jej siedemnastej sesji. (Dz. U. z 1976 r. Nr 32, poz. 190).

– Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy sporządzona w Grenadzie dnia 3 października 1985 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 210).

– Europejska Konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz. U. z 1996 r. Nr 120, poz. 564).

- Europejska Konwencja Krajobrazowa sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r. (Dz. U. z 2006 r. Nr 14, poz. 98).
- Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 r. (Dz. U. z 2011 r. Nr 172, poz. 1018).

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Ładzice powinien funkcjonować w powiązaniu z dokumentami programowymi opracowywanymi na poziomie kraju.

Dokumenty, do których się odwołuje połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym.

Program jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

Cele te wymienione są w następujących dokumentach:

- **Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019 – 2022.**

Zgodnie z ustawowym obowiązkiem Uchwałą Nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. przyjęty został Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022¹.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 stanowił główny dokument strategiczny określający cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów.

Obecnie trwają prace na d przygotowaniem Programu na kolejne lata.

- **Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030**

Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030 została przyjęta uchwałą nr 239 Rady Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r.² Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. W dokumencie wskazano wizję zagospodarowania przestrzennego kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat, określono cele i kierunki polityki zagospodarowania kraju, wskazano zasady oraz mechanizmy koordynacji i wdrażania publicznych polityk rozwojowych mających istotny wpływ terytorialny. Jej celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. W znacznie większym stopniu niż dotychczas uwzględnia problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

¹ <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20190000808/O/M20190808.pdf>

² <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wmp20120000252>

- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu,
- wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na terenach o niższym reżimie ochronnym,
- wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich,
- wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni: starych dzielnic mieszkaniowych, obiektów przemysłowych, po kolejowych, opuszczonych wsi przez przyjęcie regulacji z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich i starych zasobów mieszkaniowych.

Przepisy ustawy o Zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U.2023.1259) przewidują nowy zintegrowany dokument, jakim ma być Koncepcja Rozwoju Kraju 2050.

- **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030**

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 (SRKS) Dokument został przyjęty uchwałą nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. i stanowi kontynuację i aktualizację przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 26 marca 2013 r. Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020³. SRKS jest jednym z instrumentów realizacji Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju. Cel główny Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 stanowi wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków, który odnosi się do zagadnień jednego z obszarów wpływających na osiągnięcie celów SOR: Kapitał ludzki i społeczny. Jest on również powiązany z realizacją działań wskazanych w poszczególnych obszarach dla wszystkich trzech celów szczegółowych Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Cel główny SRKS2030 doprecyzowują trzy cele szczegółowe:

Cel szczegółowy 1: Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne;

Cel szczegółowy 2: Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich;

Cel szczegółowy 3: Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

Pełniejszego wykorzystania wymaga wpływ wybranych zasobów i narzędzi z obszaru kultury i dziedzictwa narodowego na poziom kapitału społecznego, m.in. w wymiarze budowania tożsamości i kształtowania postaw obywatelskich. Wydarzenia, inicjatywy i zasoby o charakterze kulturalnym mogą wzmacniać poczucie wspólnoty i tożsamości, cementować środowiska lokalne, stwarzać przestrzeń do poszukiwań i inspiracji oraz stanowić miejsce spotkań dla różnych grup wiekowych i zawodowych. Niski poziom kapitału społecznego oraz podziały społeczne utrudniają budowanie wspólnoty państwowej, a także wpływają na osłabienie więzi z państwem i jego instytucjami.

W Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego przyjęto, że digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie zbiorów dziedzictwa kulturowego za pomocą Internetu należą do najważniejszych przedsięwzięć prowadzących do rozwoju kultury cyfrowej w Polsce. Szczególnie istotne dla tej koncepcji będzie podnoszenie kompetencji cyfrowych kadr instytucji kultury i archiwów, unowocześnianie usług wraz z wzmacnianiem ich zaplecza

³ <https://www.gov.pl/web/ia/strategia-rozwoju-kapitalu-spolecznego-2030-srks>

technologicznego oraz upowszechnianie rozwiązań cyfrowych wśród instytucji kultury zlokalizowanych poza obszarem działalności ośrodków wiodących.

W Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego wymieniono szereg projektów strategicznych, które przypisano do zakresu interwencji, wśród których należy wymienić:

- Digitalizacja i Rozwój Kultury Cyfrowej,
- Dziedzictwo Buduje Wspólnotę (utworzenie sieci muzeów historycznych, których głównym celem jest opowiadanie o historii Polski z różnych perspektyw)
- Niepodległa (budowa kapitału społecznego i wspólnoty obywatelskiej, zogniskowany wokół obchodów 100 rocznicy odzyskania niepodległości Polski, obejmujący m.in. kształtowanie postaw patriotycznych, budowanie pamięci zbiorowej i spójnego wizerunku Polski, włączanie obywateli do działania na rzecz dobra wspólnego).

Głównym celem SRKS jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków.

- **Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury**⁴

Na podstawie przyjętej przez Radę Ministrów 21 września 2004 r. Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 MKiDN rozwinęło i uzupełniło jej zakres do roku 2020.

Kultura stanowi zasadniczy element przygotowania do życia w społeczeństwie – kreuje postawy społeczne, normy oraz estetyczne, moralne i etyczne wartości. Wysokie kompetencje w zakresie rozumienia wytworów kultury, ich oceny, odczytywania kodów socjokulturowych, to także filar społeczeństwa tolerancyjnego, rozumiejącego kulturę własną i kulturę innych. Kompetencje kulturalne w dużej mierze znacząco wpływają również na zdolności gospodarowania, zdobywania wiedzy, współpracy, tworzenia innowacyjnych rozwiązań. Inwestycje podejmowane w obszarze kultury poza niewymiernymi, społecznymi korzyściami mają również swój czysto ekonomiczny wymiar.

Celami Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 są:

Cel strategiczny: zrównoważenie rozwoju kultury w regionach.

Cele cząstkowe:

1. wzrost efektywności zarządzania sferą kultury;
2. zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju i dostępie do kultury;
3. wzrost udziału kultury w PKB;
4. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków;
5. modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury;
6. wzrost uczestnictwa w kulturze;
7. rozwój szkół artystycznych i zwiększenie liczby godzin edukacji kulturalnej w programach szkolnych;
8. efektywna promocja twórczości;
9. promocja polskiej kultury za granicą;
10. ochrona własności intelektualnej i walka z piractwem;
11. wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej w systemie upowszechniania kultury;
12. rozwój przemysłów kultury: kinematografia, media, wydawnictwa, fonografia, design.

⁴ <http://bip.mkidn.gov.pl/media/docs/050617nsrk-uzupelnienie.pdf>

4.2. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA I POWIATU

Przy sporządzaniu GPOnZ omówiono uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy wynikające z dokumentów na poziomie:

- wojewódzkim: Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego, Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego, Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim, Program rozwoju turystyki w województwie łódzkim, Program rozwoju kultury w województwie łódzkim, Wojewódzki plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych;
- powiatowym: Strategia Rozwoju Powiatu Radomszczańskiego, Program opieki nad zabytkami powiatu Radomszczańskiego

GPOnZ jest zgodny z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi w wojewódzkich i powiatowych dokumentach programowych oraz z dokumentami wyznaczającymi kierunki polityki przestrzennej gminy.

Dokumenty opracowane na poziomie województwa i powiatu:

- **Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (SRWL 2030)**

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 została przyjęta uchwałą nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r.⁵ Jest to najważniejszy dokument samorządu województwa, który określa wizję rozwoju, cele oraz główne działania zmierzające do ich osiągnięcia. Zakłada, że polityka regionalna będzie realizowana na dwóch płaszczyznach: horyzontalnej oraz terytorialno - funkcjonalnej. Polityka horyzontalna obejmie swym oddziaływaniem obszar całego województwa. Złożą się na nią trzy filary rozwoju regionu dotyczące sfery gospodarczej, społecznej i przestrzennej, dzięki którym możliwe będzie osiągnięcie spójności w rozwoju na poziomie regionalnym (spójność terytorialna) pozwalającej na zrównoważony rozwój województwa łódzkiego. Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego jest przedmiotem obszaru priorytetowego Tożsamość Regionalna w ramach Sfery funkcjonalno - przestrzennej, której celem głównym jest: stworzenie rzeczywistego regionu społeczno - ekonomicznego posiadającego własną podmiotowość kulturową i gospodarczą. W ramach obszaru priorytetowego Tożsamość Regionalna określono cel strategiczny, który brzmi: Umocnienie identyfikacji mieszkańców z województwem. Elementem wyróżniającym dziedzictwo kulturowe województwa łódzkiego są bogate zasoby dziedzictwa przemysłowego. Tworzeniu jedności kulturowej regionu mają służyć działania utrwalające wspólne normy i zwyczaje, a także stymulujące aktywizację i integrację społeczną. Kształtowanie świadomości terytorialnej odbywa się poprzez edukację o charakterze regionalnym, przede wszystkim dzieci i młodzieży. Strategia wskazuje także cele szczegółowe, z których niektóre ściśle odnoszą się do problematyki niniejszego programu. Należą do nich:

- wspieranie oraz inicjowanie działań na rzecz przywracania, ochrony i kultywowania historycznych wartości regionu, - rozwój i promocja kultury i turystyki w regionie,

⁵ <https://strategia.lodzkie.pl/strategia-rozwoju-wl-2030/>

- pobudzanie, kształtowanie i wzmacnianie kulturotwórczej funkcji ośrodków osadniczych. Do głównych działań wskazanych w ramach obszaru priorytetowego Tożsamość Regionalna, których zakres przedmiotowy odnosi się do celów gminnego programu opieki nad zabytkami należą:

- rewaloryzacja historycznych układów urbanistycznych oraz obiektów wraz z ich otoczeniem i ochroną ekspozycji w tym zagospodarowanie obiektów związanych z historią regionu na cele kulturalne,
- wspieranie oraz inicjowanie działań w zakresie kreowania produktów regionalnych,
- wspieranie rozwoju różnorodnych przejawów życia kulturalnego oraz organizacji i ruchów regionalistycznych promujących tożsamość kulturową regionu.

Strategia zakłada ochronę wartości i kształtowanie dziedzictwa kulturowego, m.in. poprzez:

- a) zachowanie kompletności i integralności zasobu jako czynnika definiującego krajobraz kulturowy i tożsamość regionalną, ze szczególnym uwzględnieniem pomników historii, zabytków reprezentatywnych, historycznych jednostek przestrzennych oraz unikatowych komponentów dziedzictwa m.in. przemysłowego, związanego z komunikacją, sakralnego, rezydencjalnego, filmowego, mniejszości narodowych, drewnianego,
- b) wykorzystanie potencjału dziedzictwa do celów użytkowych (w tym komercyjnych) i promocyjnych (rewitalizacja obszarów zdegradowanych oraz zagospodarowanie obiektów zagrożonych i nieużytkowanych m.in. na funkcje kulturalne, naukowo-edukacyjne, turystyczne i rekreacyjne, zapewnienie należytego stanu zachowania zwłaszcza unikatowych komponentów), z uwzględnieniem walorów krajobrazowych i przyrodniczych,
- c) zwiększenie skali i skuteczności ochrony zasobów kulturowych, w tym wspieranie projektów rewitalizacji zabytków, rozszerzenie możliwości finansowania, wspieranie alternatywnych form finansowania dziedzictwa kulturowego, np. finansowanie społecznościowe,
- d) inwentaryzacja i promocja lokalnych form architektonicznych zabudowy, promowanie wiedzy o architekturze, przygotowanie katalogów wzorów projektowania form nowej architektury (zgodnej z tradycją lokalną) wpisanej w kontekst krajobrazowy.

GPOnZ wpisuje się w problematykę Strategii wojewódzkiej poprzez umieszczenie działań związanych z edukacją na temat historycznego dziedzictwem kulturowym gminy, mających na celu ożywienie pamięci na temat lokalnych zwyczajów i tradycji.

- **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego**

Obecnie obowiązujący Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego⁶ został przyjęty uchwałą nr LV/679/18 przez Sejmik Województwa Łódzkiego dnia 28 sierpnia 2018 r. Plan określa cele i kierunki rozwoju przestrzennego regionu. Realizację zapewniają projekty finansowane ze środków własnych samorządu województwa, samorządów lokalnych, budżetu państwa oraz funduszy Unii Europejskiej. Podstawowym źródłem finansowania jest Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego. W obszarze dziedzictwa kulturowego wskazano cel szczegółowy nr V. Region o dobrze zachowanym dziedzictwie kulturowym. Dla osiągnięcia poprawy stanu zachowania dziedzictwa

⁶ <https://bip.lodzkie.pl/urząd-marszalkowski/programy/item/7929-nowy-plan-zagospodarowania-przestrzennego-wojew%C3%B3dztwa>

konieczne jest podejmowanie działań o charakterze naprawczym. Zakłada się w szczególności kontynuację już realizowanych procesów rewitalizacyjnych w obrębie zabytkowych założeń przestrzennych i inicjowanie nowych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów oraz obiektów przedstawiających wybitną wartość oraz zagrożonych degradacją, w tym reprezentatywnych i zlokalizowanych w kreowanej sieci ośrodków historycznych. W tym kontekście pożądane jest stosowanie zasady dobrej praktyki wyrażającej się szczególną dbałością o zabytki będące w użytkowaniu instytucji publicznych oraz zagospodarowaniem obiektów nieużytkowanych przez podmioty publiczne.

Istotne znaczenie dla utrwalania niematerialnych komponentów tradycji regionalnej będą między innymi poczynania ukierunkowane na wzmacnianie walorów i cech specyficznych definiujących wyodrębnione podregiony kulturowe. Zakłada się wspieranie i promowanie inicjatyw związanych z kultywowaniem lokalnego folkloru oraz zachowaniem różnorodności jego przejawów. Do zachowania ciągłości kulturowej przyczyni się kreowanie sieci ośrodków historycznych, głównie poprzez wzmacnianie instytucji kultury, w szczególności tych o zasięgu ponadregionalnym i pełniących rolę wiodącą, polegające przede wszystkim na podnoszeniu jakości infrastruktury, poprawie dostępności i rozwoju współpracy. Wyznaczone kierunki działań I działania dla celu V. 1. Zachowanie materialnych zasobów dziedzictwa kulturowego, m.in. poprzez: V.1.1. Identyfikację i dokumentowanie zachowanego zasobu dziedzictwa kulturowego regionu, w tym m.in. kontynuacja: - opracowania i aktualizacji gminnych ewidencji zabytków;

- opracowania katalogu lokalnych form architektonicznych;
- opracowania list dóbr kultury współczesnej.

V.1.2. Monitorowanie stanu zachowania i planowanie działań na rzecz właściwego utrzymania i przeciwdziałania zagrożeniom dla dziedzictwa kulturowego regionu, w tym m.in.: - realizację obowiązku sporządzania i aktualizacji gminnych i powiatowych programów opieki nad zabytkami; - sporządzanie studiów historyczno-urbanistycznych dla historycznych założeń przestrzennych.

V.1.3. Zapewnienie ochrony prawnej dziedzictwa kulturowego regionu, w tym m.in.:

- podejmowanie działań na rzecz utrzymania ustanowionych form ochrony dla zabytków, m.in. wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych;
- kontynuację procesu wpisywania do rejestru zabytków nieruchomych;
- stanowienie ochrony zabytków w mpzp, w szczególności z uwzględnieniem określenia zasad zapewniających:

1. zachowanie autentyzmu i integralności zabytków, przywracanie ich do jak najlepszego stanu oraz zapobieganie zagrożeniom i ochronę, w szczególności przy realizacji inwestycji;
2. wykorzystanie zabytków z poszanowaniem i eksponowaniem ich wartości;
3. utrzymanie i tworzenie właściwego sąsiedztwa dla zabytków, w szczególności eliminowanie konfliktów i uciążliwości ograniczających możliwość korzystania z zabytku i trwałego zachowania jego wartości;
4. ochronę ekspozycji historycznych sylwet i panoram, w szczególności zachowanie w niezakłóconej postaci otwartej oraz osi widokowych na zabytki i zabytków;
5. wyznaczania stref ochronnych, w których obowiązują ograniczenia dotyczące sposobu zagospodarowania terenu oraz rodzaju dopuszczalnej działalności gospodarczej.

V.1.4. Wzmacnianie ochrony obszarowej dla szczególnie cennych form zabytkowego krajobrazu kulturowego regionu.

V.1.5. Wzmacnianie rangi ochrony unikatowych komponentów dziedzictwa kulturowego regionu.

V.1.6. Poprawę stanu zachowania i właściwe wykorzystanie dziedzictwa kulturowego regionu, w tym m.in.:

- rewitalizację historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich, z uwzględnieniem zachowania specyficznych cech ich struktury budowlanej i nadania odpowiedniego standardu estetycznego przestrzeniom publicznym, przy założeniu ograniczania barier architektonicznych;
- konserwację, restaurację i rewaloryzację zabytków, szczególnie reprezentatywnych i zagrożonych zniszczeniem (nieużytkowanych lub użytkowanych niewłaściwie);
- zapewnienie wykorzystania zabytków, z uwzględnieniem wyeksponowania ich wartości oraz dostępności turystycznej, a także zagospodarowanie zabytków nieużytkowanych, w szczególności na cele społeczne.

V.2. Zachowanie niematerialnych zasobów dziedzictwa kulturowego, m.in. poprzez: V.2.1. Wzmacnianie walorów zidentyfikowanych podregionów kulturowych: łęczyckiego, łowickiego, opoczyńskiego, piotrkowskiego, sieradzkiego, rawskiego i wieluńskiego, z ich głównymi ośrodkami, w tym m.in.: - identyfikację i utrwalanie specyficznych przejawów kultury ludowej, w szczególności:

1. wspieranie i promocję lokalnych aktywności w zakresie kultywowania różnych przejawów tradycji ludowych (obrzędowość, legendy, gwara, strój, muzyka, kulinaria, rzemiosło i rękodzieło artystyczne etc.);
2. wspieranie działalności oraz promocję istniejących, a także tworzenie nowych muzeów, izb muzealnych i galerii plenerowych (gromadzących zbiory specyficzne dla dziedzictwa kulturowego regionu);

- promocję unikatowych i specyficznych form tradycji:

1. wytworów rzemiosła i sztuki ludowej (m.in. kowalstwa artystycznego, garncarstwa, wikliniarstwa, tkactwa, hafciarstwa, wycinankarstwa, rzeźbiarstwa), w tym wzornictwa łowickiego, ceramiki bolimowskiej, łęczyckiej rzeźby o tematyce demonicznej;
2. tradycyjnych produktów regionalnych. - poprawę dostępności i podnoszenie jakości usług kulturalnych w istniejących instytucjach kultury, w tym podnoszenie standardu infrastruktury kultury, wykorzystanie nowych technologii komunikacji i rozwijanie współpracy pomiędzy instytucjami.

Na obszarze województwa znajdują się liczne zabytki, które świadczą o jego bogatej historii, zaczynając od najdawniejszych śladów osadnictwa po dobra kultury współczesnej. Źródłem potwierdzającym istnienie najdawniejszego osadnictwa są stanowiska archeologiczne, zewidencjonowane w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski. Na terenie województwa zlokalizowane są także unikatowe zabytki romańskie, obiekty gotyckie, liczne obiekty architektury renesansowej. W Planie nie wyróżniono obiektów z terenu gminy Ładzice.

- **Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023**

W myśl przepisów ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2019 r., poz. 512; ze zm.), jedną z powinności samorządu województwa jest wykonywanie zadań o charakterze wojewódzkim określonych przepisami obowiązującymi w zakresie kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 14 ust. 1 pkt 3). „Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023”⁷ został przyjęty przez Sejmik Województwa Łódzkiego w dniu 27 października 2020 r. (Uchwała nr XXI/352/20, Dz. Urz. Woj. Łódź. z dnia 23.12.2020, poz. 7131). Program określi strategiczne cele, działania i zadania w zakresie ochrony i kształtowania dziedzictwa

⁷ https://www.lodzkie.pl/files/WPOnZ_2020-2023.pdf

kulturowego oraz tożsamości regionalnej w województwie. Jest to trzecia edycja opracowywania Programu, która uwzględnia uwarunkowania wewnętrzne wynikające ze zmian w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, a także stanowi podsumowanie działań realizowanych w poprzednich latach. Głównym zagadnieniem Programu jest problematyka rewitalizacji unikatowych struktur zabytkowych, która w okresie nowej perspektywy finansowej została uznana za jedno z najważniejszych tematów związanych z atrakcyjnością krajobrazu kulturowego. W długofalowej perspektywie wizja odzwierciedla pożądaną stan województwa pod względem zachowania i właściwego wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego, a jego osiągnięciu ma sprzyjać realizacja założonych celów operacyjnych, tj.:

1. Atrakcyjność krajobrazu kulturowego
2. Zintegrowany system zarządzania dziedzictwem kulturowym
3. Tożsamość wielokulturowa regionu.

Aktualna pozostaje zatem wizja rozwoju nakreślona w poprzedniej edycji Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2016-2019, która brzmi: REGION WYRÓŻNIAJĄCY SIĘ RÓŻNORODNOŚCIĄ WALORÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I SPUŚCIZNY DZIEJOWEJ, STANOWIĄCYCH PODSTAWĘ WIELOKULTUROWEJ TOŻSAMOŚCI WOJEWÓDZTWA

Jednostki samorządów terytorialnych realizują cel Programu m.in. poprzez:

- tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego
- prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego
- objęcie patronatem konkursów w zakresie rewitalizacji i remontów przeprowadzonych z wykorzystaniem tradycyjnych i innowacyjnych technologii;
- oprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich
- tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów
- poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych
- kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym
- Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym.

Ze zbioru obiektów i obszarów zabytkowych wyselekcjonowano grupę obiektów o szczególnym znaczeniu dla krajobrazu kulturowego i tożsamości regionu, tzw. zabytki reprezentatywne. W edycji WPOnZ na lata 2020-2023 wskazano 228 reprezentatywnych zabytków nieruchomości oraz 30 zabytków archeologicznych. Największe zgrupowanie zabytków reprezentatywnych znajduje się w Łodzi (30), a najmniejsze w powiecie bełchatowskim (1). Natomiast reprezentatywne stanowiska archeologiczne występują najliczniej w powiatach: piotrkowskim (5) oraz wieluńskim i sieradzkim (po 4). W Programie wojewódzkim brak jest odniesie do zabytków z terenu gminy Ładzice. Jednak wyznaczone priorytety są zgodne z treścią Programu wojewódzkiego. Szczególne znaczenie ma edukacja służąca budowaniu tożsamości i konkurencyjności regionu przy wykorzystaniu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy Ładzice.

- **Wojewódzki plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych**

Wojewódzki plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowuje wojewódzki konserwator zabytków w uzgodnieniu z wojewodą i Szefem Obrony Cywilnej Kraju. Plan został opracowany w 2005 r. Obecnie obowiązujący dokument został zaktualizowany w 2018 r. i 2019 r. Został sporządzony zgodnie

z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. Ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych polega na planowaniu, przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem. Ww. przedsięwzięcia realizowane poprzez:

- 1) zapobieganie i prowadzenie prac przygotowawczych - w czasie poprzedzającym wystąpienie konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej;
- 2) podwyższenie gotowości - wprowadzanej w okresie narastania bezpośredniego zagrożenia przez właściwe organy kierowania kryzysowego;
- 3) reagowanie - w czasie wystąpienia i trwania konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej;
- 4) zabezpieczenie i dokumentowanie - po ustąpieniu konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej. Obiekty z terenu gminy Ładzice zostały wskazane w wykazie zabytków nieruchomych na terenie województwa łódzkiego, który zawiera ważniejsze elementy podlegające zabezpieczeniu i sposoby zabezpieczeń oraz dane dotyczące realizacji prac. Szczegóły dotyczące Wojewódzkiego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych można uzyskać w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków.

- **Strategia Rozwoju Powiatu Radomszczańskiego**

Obecnie obowiązujący dokument pn. "Strategia Rozwoju Powiatu Radomszczańskiego 2020" został przyjęty Uchwałą Rady Powiatu Radomszczańskiego Nr LIII/370/2014 w dniu 13 listopada 2014r.⁸ SRPR jest dokumentem programowym, zmierzającym do realizacji ściśle określonych, bardzo często twardych celów. Dokument składa się z części programowej, stanowiącej najważniejszy rezultat procesu budowania strategii, która zawiera wizję, misję, motto, pola strategiczne, pola operacyjne oraz otwarty katalog kierunków działań. Część programowa zawiera również macierz SRPR 2020, wskaźniki realizacji SRPR 2020, opis finansowania, analizę koherentności SRPR 2020 z innymi dokumentami strategicznymi oraz szczegółową procedurę monitorowania i ewaluacji. W Strategii w rozdziale 1.7. omówiono obszar kultura i ochrona dóbr, w tym zabytki, infrastruktura kultury, imprezy kulturalne i okolicznościowe, turystyka.

Nie wskazano obiektów z terenu gminy Ładzice.

Obecnie trwają prace nad sporządzeniem nowej Strategii Rozwoju Powiatu Radomszczańskiego na lata 2021-2030.

- **Program opieki nad zabytkami powiatu Radomszczańskiego**

Na terenie powiatu radomszczańskiego, zgodnie z wykazem zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych woj. łódzkiego, znajdują się 120 zabytki nieruchome. Najwięcej tychże zabytków mieści się w gminie Żytno 33. Gminie miejskiej Radomsko podlega 17 zabytków, gminie Gidle — 15 zabytków, a gminie Kodrąb — 10. Programu

⁸ https://bip.radomszczanski.pl/res/serwisy/bip-pzradomsko/komunikaty/_004_010_427792.pdf?version=1.2

Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Radomszczańskiego na lata 2022 – 2025⁹ został przyjęty uchwałą nr LIII/371/2022 Rady Powiatu w Radomszczańskiego z dnia 28 września 2022 r. Obowiązek sporządzenia Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami wynika z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 87 ust 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – Dz. U. z 2022 r. poz. 840.). Zgodnie z ww. artykułem, zarząd powiatu sporządza program na okres 4 lat. Jako cel główny Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Radomszczańskiego, wyznaczono: „Ochrona dziedzictwa kulturowego Powiatu Radomszczańskiego, jego weryfikacja, ochrona i poprawa atrakcyjności”.

W celu jego realizacji wyznaczono dwa priorytety, dla których opracowano kierunki działań i wyznaczono działania. **Priorytet pierwszy:** „Rewaloryzacja elementów dziedzictwa kulturowego i kształtowanie krajobrazu kulturowego powiatu”, wiąże się z realizacją twardych działań inwestycyjnych (często kosztownych) oraz prawno-instytucjonalnych, mających na celu ochronę, oraz poprawę stanu dziedzictwa kulturowego powiatu. W ramach tego priorytetu wyznaczono trzy kierunki działań:

- zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego,
- poprawa atrakcyjności zabytków,
- ochrona krajobrazu kulturowego.

Planowane działania to m.in.: egzekwowanie zapisów dotyczących prowadzenia działalności inwestycyjnej na terenach objętych ochroną, poprawa dostępności do obiektów zabytkowych, weryfikacja oznaczeń zabytków objętych ochroną na podstawie Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego (podpisana w Hadze dnia 14 maja 1954 r.), prowadzenie kontroli stanu zachowania obiektów zabytkowych.

Priorytet drugi: „Budowanie tożsamości kulturowej mieszkańców powiatu i promocja zasobów dziedzictwa kulturowego” skupia się przede wszystkim na: realizacji działań promocyjno-edukacyjnych oraz organizacyjnych, mających na celu wzrost świadomości społeczeństwa na temat istotności dziedzictwa kulturowego, budowaniu tożsamości lokalnej oraz kreowaniu produktów turystycznych w oparciu o dziedzictwo kulturowe powiatu. W ramach priorytetu wyznaczono trzy kierunki działań:

- wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w tworzeniu oferty turystycznej powiatu,
- popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym powiatu,
- poprawa dostępności do informacji o zabytkach znajdujących się na terenie powiatu.

Planowanie działania to m.in. : wyznaczenie nowych tematycznych szlaków turystycznych wykorzystujących dziedzictwo kulturowe powiatu, współpraca z mediami w celu promocji dziedzictwa kulturowego, opracowywanie i wydawanie publikacji popularyzujących wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego powiatu, popularyzacja realizacji konserwatorskich prac o wysokiej jakości.

- **Lokalna Grupa Działania „Region Włoszczowski” Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność objęta Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020**

Lokalna Grupa Działania „Region Włoszczowski” (LGD) z siedzibą we Włoszczowie jest partnerstwem trójsektorowym do którego należy także Gmina Ładzice. Obszar Lokalnej Grupy Działania „Region Włoszczowski” obejmuje swoim zasięgiem 11 gmin z terenu trzech województw. Jednym z celów szczegółowych określonych w strategii¹⁰ związany jest

⁹ <http://dziennik.lodzkie.eu/legalact/2022/5943/>

¹⁰ http://www.lgd-region-wloszczowa.pl/upload/pliki/abc_programu/lsr/022022/LSR.pdf

ze wzrostem aktywności, współpracy i integracji mieszkańców, również poprzez zachowanie lokalnej tożsamości związanej z dziedzictwem kulturowym obszaru. Wyznaczenie takiego celu wynika z diagnozy obszaru i analizy SWOT. Zaangażowanie społeczne mierzone za pomocą liczby stowarzyszeń, fundacji i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców wypada wprawdzie tylko nieco gorzej niż w Polsce, ale w opinii społeczności lokalnej bardzo widoczne jest niskie zaangażowanie mieszkańców w inicjatywy oddolne i szeroko rozumiany rozwój obszaru. Strategia dotyczyć będzie przede wszystkim działań związanych z promocją, budowaniem współpracy i tworzeniem kapitału społecznego na obszarze objętym działaniem LGD. Działania inwestycyjne dotyczące budowy infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej będą niewielkiej skali, gdyż obejmować zagospodarowanie przestrzeni publicznej poprzez utworzenie małej architektury. Drugą grupę działań inwestycyjnych stanowi przedsięwzięcie dotyczące konserwacji i renowacji zabytków.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY (ANALIZA DOKUMENTÓW PROGRAMOWYCH GMINY)

Dokumentami odnoszącymi się do zagadnień dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym są: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ładzice.

- **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego**

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ładzice przyjęto Uchwałą Nr XL/228/2010 Rady Gminy Ładzice z dnia 10 listopada 2010 r.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ładzice jest narzędziem kształtowania polityki przestrzennej Samorządu. Jest ono wyrazem jego poglądów i postanowień związanych z rozwojem gminy. Głównym zadaniem studium jest określenie polityki przestrzennej gminy wpisanej w politykę przestrzenną państwa oraz ogólnych kierunków i zasad zagospodarowania przestrzennego gminy.

Studium ma za zadanie także sformułowanie lokalnych uwarunkowań, celów i programów rozwoju, dzięki czemu staje się ono dokumentem wytyczającym ogólną politykę przestrzenną gminy, a jednocześnie posiadać będzie charakter wytycznych do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Określona w studium polityka przestrzenna jest zgodna z zasadami ustanowionymi przepisami prawa i uwzględnia w zagospodarowaniu gminy:

- dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie i uzbrojenie terenu,
- stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony,
- walory krajobrazowe, stan środowiska przyrodniczego oraz wymagania jego ochrony,
- warunki i jakość życia, ochronę zdrowia oraz bezpieczeństwo ludności i mienia,
- potrzeby i możliwości rozwoju gminy, stan prawny gruntów,
- występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie odrębnych przepisów,
- występowanie udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych,

- występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych,
- stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopień uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami,
- zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych,
- wymagania dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury,
- walory ekonomiczne przestrzeni i prawo własności,
- potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ładzice uchwalone Uchwałą Rady Gminy Ładzice, przyjętego Uchwałą Nr XL/228/2010 z dnia 10 listopada 2010 r. zmienionego Zarządzeniem Zastępczym Wojewody Łódzkiego w sprawie wprowadzenia obszarów udokumentowanych złóż kopalin do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ładzice z dnia 27 kwietnia 2018 r. znak: IR-I.740.12.2016 oraz uchwała nr LXXIII/382/23 Rady Gminy Ładzice z dnia 28 marca 2023 r.¹¹, zawiera zapisy dotyczące walorów kulturowych regionu. Studium proponuje wprowadzenie stref ochrony konserwatorskiej obejmujących tereny posiadające wartości kulturowe i krajobrazowe. Granice stref przedstawiono na planszy „Kierunki zagospodarowania, polityka funkcjonalno-przestrzenna”. Zasięgi stref mają charakter wstępny i wymagają uszczegółowienia na etapie opracowywania planów miejscowych poszczególnych terenów.

Strefa A – ścisłej ochrony konserwatorskiej

W gminie Ładzice strefą ścisłej ochrony konserwatorskiej zabytkowy park podworski oraz dawny zespół kościelny z zabytkową XVIII-wieczną dzwonnica w Jedlnie. Wyznaczenie strefy ma na celu ochronę tego układu wraz z zabudową i rozplanowaniem, a także ochronę warstw archeologicznych. Obowiązuje priorytet zachowania, odtwarzania i eksponowania walorów zabytkowych elementów układu. Wszelkie naruszenia stanu istniejącego (w zakresie funkcji, parcelacji, przekształcenia i uzupełnienia zabudowy oraz towarzyszących jej elementów środowiska przyrodniczego) wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

W granicach strefy obowiązuje:

- zachowanie i konserwacja zabudowy zabytkowej i posiadającej walory kulturowe,
- zachowanie komponowanych układów terenowych i zaprojektowanej zieleni,
- usunięcie dysharmonizujących nawarstwień.

Strefa E – ochrony ekspozycji

Wyznaczona strefa ma za zadanie ochronę widoku otoczenia parku podworskiego oraz dawnego zespołu kościelnego z zabytkową XVIII-wieczną dzwonnica w Jedlnie.

W granicach strefy obowiązuje:

- ochrona ekspozycji poprzez wykluczenie realizacji budynków wyższych niż 9,0 m zasłaniających widok na zabytek oraz obiektów pozostających w dysharmonii przestrzennej i kompozycyjnej z zabytkiem,
- ograniczenie nowych nasadzeń zielenią wysoką.

Strefa ochrony konserwatorskiej „W” – stanowiska archeologiczne

¹¹ <https://www.bip.ladzice.pl/bipkod/032>

Na terenach objętych strefą (na terenie znanych stanowisk archeologicznych oraz w ich sąsiedztwie) wszelkie prace ziemne wymagają uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Strefa ochrony konserwatorskiej OW – obserwacji i ochrony archeologicznej

Na terenach objętych strefą konieczne jest uzgodnienie z Wojewódzkim Konserwatorem zabytków zakresu oraz formy niezbędnej ochrony zabytków archeologicznych.

Ustala się zasady zapewniające ochronę i opiekę nad zabytkami występującymi na terenie gminy Ładzice: obiekty o walorach historycznych czy architektonicznych, będące charakterystycznymi elementami historycznej zabudowy, a przede wszystkim obiekty znajdujące się w ewidencji zabytków – należy przewidzieć do trwałej adaptacji, z zachowaniem tradycyjnych dla lokalnej tradycji budowlanej form i faktur:

- adaptacja i modernizacja winna odbywać się na zasadach zapewniających zachowanie istotnych dla miejscowej tradycji form architektonicznych, proporcji, detalu, materiałów i faktur wypraw zewnętrznych,

- uzgodnienia lub opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków wymagają wszelkie działania, które dotyczą zmiany gabarytów i zmian w sposobie dyspozycji i artykulacji elewacji (w tym proporcji otworów zewnętrznych i form zewnętrznej stolarki otworowej),

- ewentualną konieczność rozbiórki zabytku włączonego do ewidencji (uzasadniona względami technicznymi – w sytuacji, gdy nie jest możliwe opanowanie zagrożenia dla bezpieczeństwa) należy uzgodnić z wojewódzkim konserwatorem zabytków, który określi możliwości i zasady wyłączenia z tejże ewidencji zabytków,

- wszelkie zmiany w otoczeniu i sąsiedztwie zabytków, a także na obszarach zabytkowych (w rejestrze i w ewidencji) – których charakter może mieć wpływ na walory zabytków (np. ekspozycyjne) – przebudowa istniejących i budowa nowych obiektów, a także sposób zagospodarowania przestrzeni – nie mogą pogorszyć stanu zachowania zabytku ani naruszać jego wartości, dlatego wymagają działania w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków,

- na obszarach zabytkowych i w sąsiedztwie zabytków nowa zabudowa powinna stanowić harmonijnie zakomponowaną całość z istniejącymi elementami zabudowy historycznej, uwzględniając układ, skalę, gabaryty, proporcje, sposób kompozycji i wyprawę elewacji zewnętrznych:

- w sytuacjach wątpliwych – dla nowo projektowanych obiektów – należy uzyskać wytyczne konserwatorskie do projektu budowlanego, a następnie uzgodnienie lub opinię na temat tego projektu (stosownie do obowiązujących przepisów szczegółowych i określonych przez nie trybie – Prawo budowlane) w toku postępowania o udzielenie pozwolenia na budowę.

- uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i zapewnienia poprzedzających inwestycję ratowniczych badań archeologicznych w celu ochrony zabytków archeologicznych narażonych na zniszczenie w wyniku projektowanych działań wymagają:

- wszelkie działania związane z naruszeniem stratygrafii uwarstwień ziemnych w rejonie lokalizacji stanowisk archeologicznych, w otoczeniu zabytków na obszarach zabytkowych, w tym w obrębie historycznych jednostek osadniczych,

- inwestycje – o charakterze liniowym związane z naruszeniem stratygrafii uwarstwień ziemnych, a także nowe drogi; oraz takie, które wiążą się z wykopami szeroko płaszczyznowymi – zlokalizowane w granicach strefy obserwacji archeologicznej.

- **Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych**

Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych gminy Ładzice został opracowany w 2021r. i zatwierdzony po uzgodnieniu z właściwym Starostą i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Plan jest na bieżąco aktualizowany, ostatnio w lutym 2023r.

Plan został opracowany zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. Zgodnie z przepisami Plan aktualizowany jest co roku.

Gminny Plan Ochrony Zabytków Gminy Ładzice na wypadek konfliktu zbrojnego opracowano dla określenia działań niezbędnych do sprawowania należytej opieki nad zabytkami na terenie gminy w najbliższym okresie. Ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych polega na planowaniu, przygotowywaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem. Działania realizowane są w ramach zadań ochronnych.

Ochrona zabytków w wypadku konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowej w okresie podwyższenia gotowości obejmuje min. przygotowanie i rozmieszczenie znaków Konwencji Haskiej. Siły i środki techniczne potrzebne do wykonania i rozmieszczenia znaków Konwencji Haskiej, demontażu i ukrycia najcenniejszych detali i elementów wyposażenia zabytków, a także wykonania innych niezbędnych prac zabezpieczających zabytki i wspomaganie profesjonalnych sił ratowniczych będą organizowane na bazie posiadanych przez Urząd środków transportowych i Ochotniczych Straży Pożarnych oraz bazie osób wyznaczonych przez właścicieli, administratorów i użytkowników zabytków, a także wolontariuszy.

5.2 CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW I ANALIZA STANU DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY

5.2.1. ZABYTKI NIERUCHOME - STAN

Podstawę do sformułowania priorytetów, kierunków działań i zadań Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Ładzice na lata 2023-2026 stanowi ocena zasobu zabytkowego gminy i stanu jego ochrony prawnej oraz wskazanie kluczowych problemów związanych z ochroną zabytków i obszarów problemowych z punktu widzenia ochrony dziedzictwa kulturowego.

Za pomocą poniższej tabeli określono stan zachowania zabytków nieruchomych na terenie gminy Ładzice, znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Lp	Miejscowość	Adres	Obiekt	Nr działki	Data powstania	Stan zachowania zabytku	Własność	Uwagi
1.	Jedlno Pierwsze	-----	Kaplica cmentarna	90		Dobry	Parafia	
2.	Jedlno Pierwsze	-----	Cmentarz Rzymsko-katolicki	90		Zaniedbany	Parafia	
3.	Jedlno Pierwsze	33	Dzwonnica z płaskorzeźbionym dzwonem	477		Dobry	Parafia	obiekt wpisany do rejestru zabytków
4.	Jedlno Pierwsze	33	Przykościelny cmentarz rzymsko-katolicki	477		Dobry	Parafia	
5.	Jedlno Pierwsze	-----	Park podworski w Jedlnie Pierwszym	547/4		Zaniedbany		obiekt wpisany do rejestru zabytków
6.	Radziechowicach Pierwszych	2	Budynek „Starego Zakładu Domu Pomocy Społecznej w Radziechowicach Pierwszych	160/1		Bardzo dobry	Powiat radomszczański	
7.	Stobiecko		Budynek domu			dostateczny	komunalny	

	Szlacheckie		mieszkalnego, późniejsza szkoła i przedszkola w Stobiecku Szlacheckim					
8.	Radziechowice Drugie	5	Budynek Dawnej Szkoły w Radziechowicach Drugich	207		zły	komunalny	
9.	Wola Jedlińska		Pomnik wystawiony z okazji 15 rocznicy odzyskania niepodległości w 1918r.	2629/1		dobry	Komunalna	
10.	Radziechowice Drugie		Kościół parafialny p.w. św Rozalii z Palermo w Radziechowicach Drugich	163		Bardzo dobry	Wyznaniowa	
11.	Radziechowice Pierwsze		Obiekt poświęcony rocznicy odzyskania niepodległości w 1918r.	159/1		Dobry	prywatna	
12.	Wola Jedlińska		Park podworski w Woli Jedlińskiej	829/1		zły	Komunalna	
13.	Stobiecko Szlacheckie		Park podworski w Stobiecku Szlacheckim	92		zły	Komunalna	obiekt wpisany do rejestru zabytków
14.	Radziechowice Drugie		Kapliczka Św. Rozalii	1290/9		dobry	Wyznaniowa	
15.	Jedlno Pierwsze		Kościół parafialny w Jedlnie Pierwszym p.w. Wszystkich Świętych	477		Bardzo dobry	Wyznaniowa	

16.	Jedlno		Budynek Dawnej Szkoły w Jankowcach	449		Bardzo dobry	Komunalna	
17.	Stobiecko Szlacheckie		Kapliczka w Stobiecku Szlacheckim	501		dobry	Wyznaniowa	
18.	Jedlno Pierwsze Jedlno Drugie		Układ przestrzenny miejscowości Jedlno – ulicówka				Inna	
19.	Ładzice		Złożony układ przestrzenny miejscowości Ładzice – złożony układ przestrzenny				Inna	
20.	Radziechowice Pierwsze, Radziechowice Drugie		Układ przestrzenny miejscowości Radziechowice Pierwsze i Drugie - rzędówka				Inna	
21.	Stobiecko Szlacheckie		Układ przestrzenny miejscowości Stobiecko Szlacheckie - ulicówka				Inna	
22.	Wola Jedlińska		Układ przestrzenny miejscowości Wola Jedlińska - ulicówka				Inna	

5.2.2. POŁOŻENIE

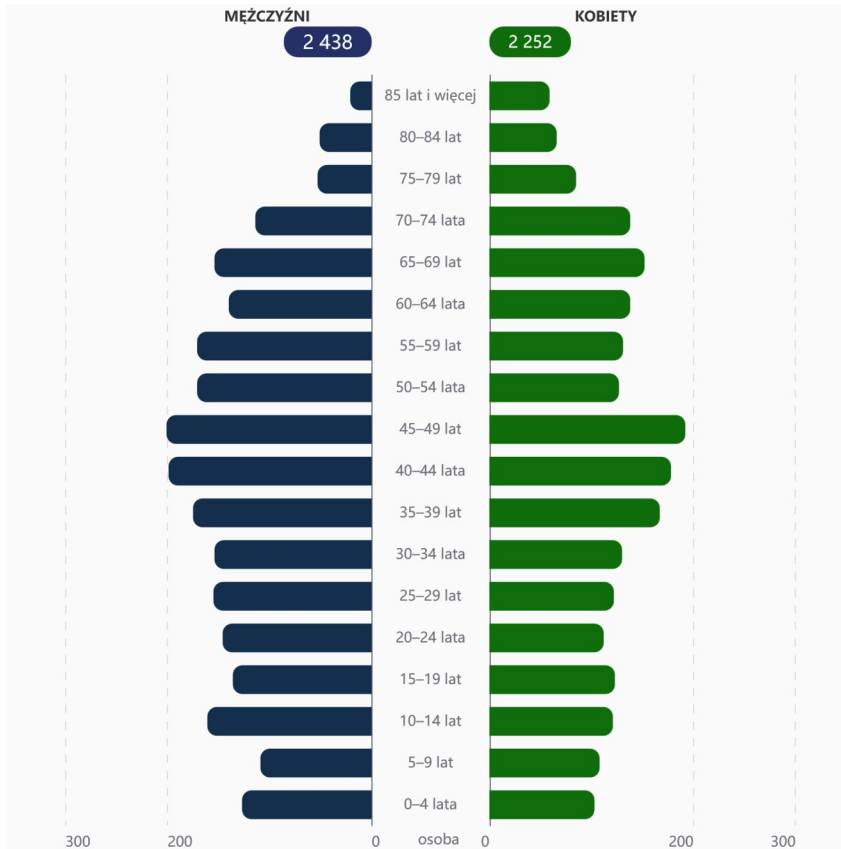
Gmina Ładzice to gmina wiejska. Należy do województwa łódzkiego, powiatu radomszczańskiego. Gmina Ładzice ma 4 648 mieszkańców, czyli zamieszkuje ją 4,1% ludności powiatu. Jej powierzchnia to 82,72 km² co stanowi 5,7% powierzchni powiatu. Na jej terenie znajduje się 12 sołectw, w skład których wchodzi 16 miejscowości. Zabudowa miejscowości na terenie gminy jest typowo jednorodzinna i zagrodowa. Administracyjnie gmina Ładzice położona jest w południowo - wschodniej części województwa łódzkiego. Od północy graniczy z gminą Lgota Wielka i Dobryszycy, od wschodu z gminą i miastem Radomsko, od zachodu z gminą Strzelce Wielkie oraz Nowa Brzeźnica (powiat pajęczański) natomiast od południa z gminą Kruszyna (powiat częstochowski, województwo śląskie). Gmina Ładzice leży na granicy dwóch makroregionów geograficznych: Wzniesień Południowo-mazowieckich, w skład których wchodzi obejmująca swym zasięgiem północno-zachodni obszar gminy Wysoczyzna Bełchatowska, Wyżyny Przedborskiej (należącej do Wyżyny Małopolskiej), obejmującej w granicach mezoregionów: Wzgórz Radomszczańskich obszar na wschodzie gminy, Niecki Włoszczowskiej, południowe tereny gminy. Gmina Ładzice położona jest w dolinie rzeki Warty. Rzeka i lasy sprawiają, że gmina posiada mikroklimat korzystny do rekreacji. W Zakrzówku Szlacheckim znajduje się zbiornik wodny. Liczący 8 hektarów lustra wody powstał przez spiętrzenie rzeki Warty. Średnia głębokość tego akwenu to około dwóch metrów, z tym, że prawy brzeg jest zdecydowanie głębszy. Zbiornik spełnia również rolę akwenu rekreacyjnego, bo można tam się wykąpać lub popływać kajakiem czy rowerkiem wodnym, który możemy wypożyczyć na miejscu. W pobliżu zalewu znajdują się osiedla domków letniskowych oraz funkcjonujące w sezonie zaplecze gastronomiczne.

Gmina Ładzice jest gminą rolniczą. Jest to związane z przeważającym udziałem użytków rolnych w stosunku do powierzchni gminy. Użytki rolne zajmują 5,7 tys. hektarów, co stanowi około 69% całej powierzchni gminy. Większość z nich – prawie 3,8 tys. hektarów - jest wykorzystywana jako grunty orne. Łąki i pastwiska zajmują blisko 2 tys. hektarów, a na gospodarstwa sadownicze przypada znikomy odsetek użytków rolnych (76 hektarów). Podstawowy układ komunikacyjny gminy stanowią drogi krajowe (zwłaszcza droga krajowa Nr 42), drogi powiatowe i gminne oraz przebiegająca przez teren gminy autostrada A1. Zapewniają one dogodną obsługę całego obszaru gminy. Drogi krajowe stanowią bezpośrednie połączenie z sąsiednimi gminami oraz większymi ośrodkami miejskim. Gmina ma dobrą komunikację i łączność, dojeżdżają tu autobusy PKS Radomsko i MPK Radomsko (linie nr 2, 25). Przeważająca większość zarejestrowanych na terenie gminy podmiotów gospodarczych zajmuje się działalnością w zakresie handlu o profilu spożywczo-przemysłowym. Kolejną pod względem liczebności podmiotów jest działalność usługowa. Najmniejszy udział, posiada działalność produkcyjną. Istnieje tu wiele zakładów przemysłu drzewno-meblarskiego (największy – MEBIN), co jest niewątpliwie powiązane z bliskim położeniem Radomska. Poza tym miejscowość przecina ważny szlak komunikacyjny, trasa A1, wokół której znajdują się dwie stacje benzynowe i gazu płynnego.

Gmina Ładzice jest wyposażona w obiekty służące zaspokajaniu podstawowych potrzeb jej mieszkańców w zakresie administracji, oświaty, opieki medycznej, handlu, kultu religijnego, kultury oraz sportu i rekreacji. Urzędy i instytucje obsługujące mieszkańców skupiają się w miejscowości gminnej. W Ładzicach swą siedzibę mają: Urząd Gminy, punkt pocztowy oraz oddział Banku Spółdzielczego. Funkcjonuje system opieki medycznej tj. Przychodnia Medyk NZOZ i Apteka. Na obszarze gminy Ładzice znajdują się następujące obiekty sakralne: kościół parafialny p.w. św. Józefa w Jedlnie, kościół

parafialny p.w. św. Rozalii w Radziechowicach Drugich, kościół parafialny w Stobiecku Szlacheckim. Na terenie gminy znajduje się mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków zlokalizowana w Radziechowicach Drugich. Zaopatrzenie w wodę odbywa się z ujęcia zlokalizowanego w miejscowości Janów Wolski wyposażonego w cztery studnie głębinowe oraz stację uzdatniania wody.

Ludność Gminy Ładzice w 2021 roku według płci i wieku

Dane GUS

5.2.3. ZARYS HISTORII OBSZARU GMINY

Tereny naszej gminy zamieszkiwane były od czasów najdawniejszych. Rzeka Warta, rozległe tereny bagienne w dolinie rzecznej, wielkie kompleksy leśne powodowały, że okolice te były doskonałym miejscem do zamieszkania. Dawały schronienie, pożywienie, były trudno dostępne dla wrogów. Ślady najstarszej obecności ludzi na terenie naszej gminy można spotkać w wielu miejscach. Udokumentowano około 200 stanowisk archeologicznych. Często były to pojedyncze artefakty, lecz są również pozostałości osad (Jankowice, Jedlno Pierwsze, Radziechowice Drugie).

W późnym średniowieczu i XVI-XVIII w. tereny dzisiejszej gminy Ładzice wchodziły w skład województwa sieradzkiego powiatu radomskiego. W 1793 r. obszary te w wyniku rozbioru Polski znalazły się pod panowaniem Prus. Następnie krótko znalazły się w Powstałym Księstwie Warszawskim a w wyniku ustaleń kongresu wiedeńskiego zostały wcielone do zależnego od Królestwa Polskiego (lata 1815-37) w województwie kaliskim obwód piotrkowski, powiat radomszczański a od 1867 roku w nowo utworzonej guberni

piotrkowskiej. Po odzyskaniu niepodległości obszary te należały do województwa łódzkiego. Gmina Ładzice powstała w 1953 roku. Do roku 1998 gmina znajdowała się w województwie piotrkowski.

Jedną z najstarszych miejscowości z obszaru gminy jest wieś parafialna Jedlno, która była w nieznanym bliżej czasie lokowana na prawie niemieckim, jak można o tym sądzić ze wzmianki o sołtysie, zachowanej w dziele J. Łaskiego, oraz w wykazach sołtysów z lat 1530, 1535, 1540.

Pierwsza wzmianka o Jedlnie jako miejscowości pochodzi z 1354 r., pierwsza wiadomość o parafii - 1403 r. Parafia Jedlno w połowie XIV w. należała do dekanatu brzeźnickiego, liczyła 144 osoby. W spisach urzędników łęczyckich, sieradzkich i wieluńskich XIII-XIV w. figuruje Jan z Jedlna (1437-1438) starosta krzepicki i Peregrym (Pielgrzym) z Jedlna (1370-1384) sędzia sieradzki.

Wielowiekową historią mogą poszczycić się także Radziechowice. Dane lustracji z lat 1564-1565 mówią, że Radziechowice należały do starostwa radomszczańskiego, były więc wsią królewską. W XVI w. dają dziesięcinę katedrze gnieźnieńskiej, plebanowi zaś w Radomsku kolędę po groszu. Dobra Radziechowice składały się w 1854 r. z fol. R. i Dąbrówka, nomenkl. Klekot (młyn), Cerkowizna i Brodowe. W 1817 r. Radziechowice nawiedziła straszna klęska - pożar. Z 36 domostw ocalały tylko 3. Mieszkańcy postanowili wieś odbudować i tak powstały trzy osiedla: Radziechowice I, Radziechowice II i Radziechowice III.

Kolejną miejscowości z bogatą historią jest Stobiecko Szlacheckie. W 1402 r. Zostaje w źródłach historycznych wymieniony Gniewomir Rowny ze Stobiecka. Następnie w 1552r. słyszymy o Janie Stobieckim. W XVIIw. Właścicielami majątku była rodzina Trepków Franciszek i Zofia. W drugiej połowie XVIII wieku miejscowością tą władali Siemieńscy herbu Leszczyc. W 1864 r. dobra Stobiecko Szlacheckie składały się z folwarku Stobiecko Szlacheckie, wsi Stobiecko Szlacheckie, osady Tomaszów, osady Józefów i młyna Gabryś.

Z miejscowością związany był Romuald Hube - polski prawnik, historyk prawa polskiego, członek Rady Stanu Królestwa Polskiego. W dniu 23 października/4 listopada 1867 r. A. Böhm sprzedał dobra Stobiecko Szlacheckie senatorowi Romualdowi Hube włóki po 950 rub w srebrze za każdą włókę nowopolską (16,8 ha) przestrzeni dominalnej 28 włók (470,4 ha) przestrzeni dominalnej za 26.000 rb pożyczka na dobrach do spłacenia do 1868 r. W roku 1892 dobra należały do Józefa Wierzchlejskiego, w roku 1910 prawo własności przechodzi na Jana Narcyza Jaskłowskiego, a po jego śmierci w roku 1918 majątek dziedziczy syn Jan Maksymilian Jaskłowski. W 1945 roku majątek przechodzi na Skarb Państwa. Dobra zostają rozparcelowane z wydzieleniem parku z dworem.

5.2.2. KRAJOBRAZ KULTUROWY

Środowisko kulturowe gminy determinowane jest występowaniem na jej terenie: zabytków archeologicznych, zabytków architektury, założeń parkowych oraz wartości niematerialnych, do których zaliczyć można krajobraz oraz kulturę ludową. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w art. 3 pkt 14 definiuje pojęcie krajobrazu kulturowego jako „postrzegana przez ludzi przestrzeń zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka”. Oznacza to, że do krajobrazu kulturowego zaliczyć możemy ukształtowanie terenu, układy zieleni, a także założenia urbanistyczne i ruralistyczne. Jest to więc fragment przestrzeni geograficznej będący wynikiem przekształcenia krajobrazu naturalnego spowodowanego działalnością człowieka w ramach poszczególnych grup kulturowych. Krajobraz kulturowy zawiera w sobie elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji. Jest ukształtowany w wyniku działania czynników

naturalnych i działalności człowieka. Krajobraz, w którym nadal czytelne są historyczna kompozycja, tradycyjny dla danego regionu pejzaż oraz walory przyrodnicze, jest cennym elementem dziedzictwa i może być atutem gminy. Zachowany, historyczny układ przestrzenny miejscowości z jej zabudową i sposobami gospodarowania ziemią jest elementem dziedzictwa, stanowiąc świadectwo kształtowania otoczenia przez dawnych jej mieszkańców. Gmina Ładzice cechuje się indywidualnymi walorami przyrodniczo – krajobrazowymi. Obszar gminy ma charakter krajobrazu rolniczego.

Dziedzictwo kulturowe może stać się spoiwem społeczności lokalnej i istotnym czynnikiem wzrostu kapitału społecznego w gminie. Niematerialne dziedzictwo kulturowe przejawia się w następujących dziedzinach:

- tradycje i przekazy ustne, których nośnikiem jest język: bajki, legendy, przysłowia, zagadki, pieśni, oracje, opowieści wspomnieniowe i wierzeniowe, historie, przemowy, modlitwy, śpiewy, lamenty pogrzebowe, zawołania, zaklęcia;
- sztuki widowiskowe;
- zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne: rytuały i zwyczaje doroczne, sytuacyjne, rodzinne, chrzciny, wesela, pogrzeby, ceremonie lokalne, zwyczaje odpustowe, pielgrzymki, gry i zabawy, folklor dziecięcy, sposoby świętowania, praktyki nawiązywania kontaktów międzyludzkich, gwarę;

· umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym;

Dziedzictwo niematerialne na terenie kultywowane jest głównie poprzez zachowanie obrzędowości zwyczajów dorocznych – na przykład doroczne dożynki, tradycje związanych ze świętami kościelnymi, silną tradycję patriotyczną. Obrzędowość kościelna to także dbałość o miejsca kultu religijnego: kościoły, kaplice, cmentarze, mogiły, kapliczki i krzyże przydrożne. To są żywe niematerialne przejawy kultury odziedziczone po przodkach i przekazywane kolejnym pokoleniom, które tworzą naszą grupową, narodową tożsamość.

Podstawową kategorią dziedzictwa materialnego są zabytki. Ścisły związek wartości zabytku z jego oryginalną materialną substancją sprawia, że zabytki należy traktować jako zasób nieodnawialny. Raz zniszczonego, uszkodzonego czy zdewastowanego zabytku nie da się odtworzyć i nie da się przywrócić jego utraconych wartości bazowych. W przypadku elementów dziedzictwa niematerialnego to nie materia jest nośnikiem ich wartości. Dlatego wartości historyczne, naukowe i artystyczne, które mają swoje źródło we właściwościach i częściach materialnych zabytku, nie są tak ważne, gdy mówimy o duchowych czy społecznych elementach dziedzictwa niematerialnego. Można jedynie stwierdzić, że kluczową cechą elementów tego rodzaju dziedzictwa jest ich żywotność, rozumiana jako ciągle przekazywanie z pokolenia na pokolenie i stałe praktykowanie z autentycznej potrzeby depozytariuszy w oryginalnej funkcji społecznej tych elementów.

Gmina Ładzice reprezentuje krajobraz o dużych walorach historycznych, kulturowych, wartościach krajobrazowych i krajoznawczych. Tereny Gminy mają bogatą historię, której pozostałościami są: układy przestrzenne miejscowości, rozmieszczenie dróg, budynki i ich architektura, a także tradycje kulturowe mieszkańców.

W gminnej ewidencji zabytków zostało ujętych 22 obiektów, których stan zachowania jest zadowalający. Dodatkowo na terenie gminy zostało zewidencjonowanych 148 stanowiska archeologiczne, które są śladem pobytu na nim człowieka w przeszłości i zawierają w sobie liczne informacje o tym, co w tym miejscu działo się w odległych czasach.

Ważną do dziś rolę pełnią obiekty architektury sakralnej z nimi ściśle wiąże się historia gminy, należą do nich obiekty sakralne:

- p.w. Wszystkich Świętych w Jedlnie
- Radziechowice - Św. Rozalii z Palermo

Ważnymi zabytkami sztuki sakralnej są licznie krzyże i kapliczki przydrożne występujące w poszczególnych sołectwach oraz XIX-wieczny cmentarz w Jedlnie.

Parki znajdujące się na terenie gminy Ładzice odgrywają znaczną rolę oddziałując korzystnie na środowisko przyrodnicze. Większość z nich reprezentuje duże wartości dla lokalnej okolicy. Układy kompozycyjno - przestrzenne parków podnoszą wygląd krajobrazu gminy stanowiąc niejednokrotnie piękną oazę wysokiej zieleni. Aleje i szpalery drzew wzbogacają piękno krajobrazu, poprawiają warunki klimatyczne okolicy, stanowią miejsca lęgowe dla ptactwa i drobnej zwierzyny. Obecnie na terenie gminy znajdują się dwa parki wpisane do gminnej ewidencji zabytków. Parki dawniej dobrze wkomponowane w krajobraz, obecnie są zaniedbane, jest to skutek:

- braku odpowiedniej ochrony i opieki,
- niekontrolowanego wycinania drzew czy przegradzania zabytkowych parków prowadzące do zniszczenia ich struktury przestrzennej
- budowania na ich terenie lub w bezpośrednim sąsiedztwie nowych budynków mieszkalnych lub gospodarczych.

Parki zabytkowe są generalnie w złym stanie. Do dziś zachowały się także niektóre elementy kompozycji wielko - przestrzennych takie jak aleje, pełniące funkcje naprowadzającej. Aleje te stanowiły ważny element dawnego krajobrazu, podkreślając rangę założenia i ułatwiając orientację. Niestety obecnie stary drzewostan jest bardzo często usuwany przez co aleje ulegają dekompozycji a nowe nasadzenia nie są prowadzone w sposób planowy.

Na terenie gminy Ładzice znajdował się jeden pomnik przyrody: wiąz polny zlokalizowany we wsi Radziechowice Drugie przy kościele rzymskokatolickim ustanowiony Rozporządzeniem Nr 4/96 Wojewody Piotrkowskiego z dnia 4 listopada 1996 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody (Dz. Urz. Woj. Piotrk. Nr 21, z dn. 8 listopada 1996 r.). W wyniku silnych wichur w 2020 roku drzewo zostało uszkodzone w znacznym stopniu. Co spowodowało konieczność zniesienia ochrony i wycinki drzewa. Walory wynikające z zabytkowych obiektów technicznych praktycznie zanikły. Niegdyś istniejące na terenie gminy młyny albo zostały rozebrane albo straciły swoją pierwotną funkcję. Stara zabudowa folwarczna i dworska nie przetrwała do naszych czasów.

Elementem krajobrazu kulturowego są lokalne przekazy ustne i legendy związane z tym terenem, jedną z nich jest opowieść o dębie ze Stobiecka. Na terenie posiadłości znajdował się legendarny dąb w sąsiedztwie kościoła św. Rocha. Miał on ok. 500 lat. Przewrócił się sam w wyniku zmurszenia. Z nim związana jest legenda. Pod tym dębem odpoczywał (podobno) król Jan III Sobieski, gdy wyruszał na wojnę z Turkami. Stąd miała się wziąć nazwa: Stobiecko Szlacheckie . Dąb obumarł i przewrócił się ok. 1968-69 . Był skręcany obręczami. Jego średnica wynosiła ok. 1,5 m. Niektórzy mieszkańcy Stobiecka wspominają też o srebrnym orle zawieszonym tam przez króla. Podobno skradziono go w połowie XX w.

Charakterystyczną cechą gminy Ładzice jest jej rolniczy charakter. W związku z tym pierwotne i podstawowe zagrożenia środowiska kulturowego związane są z rozwojem zabudowy zagrodowej i obecnym wzrostem intensywności działań mających na celu zwiększenie produkcji rolnej. Rozwój gospodarczy gminy spowodował ponadto pojawienie się nowych zagrożeń związanych z przemysłem, rozbudową infrastruktury technicznej, a przede wszystkim z nową zabudową mieszkaniową pozbawioną cech charakterystycznych dla tradycyjnego krajobrazu gminy. Najistotniejszym problemem do rozwiązania, w

zakresie ochrony zasobów przyrodniczych i kulturowych, jest uniknięcie i złagodzenie konfliktów między planowanym rozwojem gospodarczym, a koniecznością ochrony spuścizny historycznej.

Ważną atrakcją turystyczną jest przebiegający przez teren gminy Łódzki Szlak Konny. Szlak jest najdłuższą trasą w Europie przeznaczoną do uprawiania turystyki konnej. Powstał w ramach projektu „Turystyka w siodle — infrastruktura innowacyjnego i unikatowego produktu turystycznego”.

Istotną jednostką w zakresie upowszechniania kultury na terenie gminy jest Gminna Biblioteka Publiczna w Ładzicach oraz jej Filia w Jedlnie. Księgozbiór biblioteki liczy około 21 tys. woluminów. W ciągu roku z usług biblioteki wraz z filią skorzystało 7259 użytkowników, wypożyczenia wyniosły 10475 woluminów (stan na 2022 rok). W 2022 r. GBP zorganizowała wydarzenia, takie jak: ferie dla dzieci (warsztaty, wyjazd do Kina za Rogiem, do Zagrody Napoleonów oraz do Bełchatowa Giganci Mocy), warsztaty pn. „Polskie i ukraińskie tradycje wielkanocne”, Narodowe czytanie, Festiwal Pięknego Czytania. Z okazji Dnia Dziecka odbył się festyn rodzinny w Radziechowicach. Ponadto

zorganizowano przedstawienia teatralne dla najmłodszej grupy naszych mieszkańców (przedszkole, klasy 1-3), natomiast dla dorosłych mieszkańców gminy zorganizowane zostały wyjazdy do Kina za Rogiem.

Zaangażowane w rozwój lokalnej społeczności oraz upowszechnianie kultury są również działające na terenie organizacje pozarządowe: Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Ładzice, Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Radziechowice Drugie, Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Stobiecko Szlacheckie, Stowarzyszenie "Zadruga Wierczan", Koła Gospodyń Wiejskich oraz jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych. Na terenie Gminy Ładzice funkcjonuje 7 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, tj: w Radziechowicach Pierwszych, Radziechowicach Drugich, Ładzicach, Woli Jedlińskiej, Jedlnie Drugim, Wierzbicy, Jankowicach.

Stowarzyszenie działa także w zakresie podtrzymywania lokalnych tradycji i rozwoju kultury. Szalona "SOBÓTKOWA" "Nadwarciańskie Szanty czyli starsi i młodszy w żeglarskim stylu". Koncertu z okazji 104 rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę pt "CZAS NA PATRIOTYZM". Koncert jest przygotowywany w ramach projektu LOKALNEGO PROGRAMU MIKROGRANTÓW: MIKROGRANTY ŁADZICE 2022. Gminne KGW organizuje działania promujące dawne tradycje czy promocje lokalnych tradycji kulinarnych.

Według danych z 2016 w gminie Ładzice działały 2 kluby sportowe (włącznie z klubami wyznaniowymi i UKS) zrzeszające 89 członków. Zarejestrowano 71 ćwiczących (mężczyźni: 65, kobiety: 6, chłopcy do lat 18: 25, dziewczęta do lat 18: 6). Aktywnych było 5 sekcji sportowych.¹² Jednym z klubów jest ludowy klub sportowy "Zryw Jedlno" oraz jeździecki klub sportowy „barda-szwadron” – Jankowice w Jankowicach.

W gminie nie istnieje gminny ośrodek kultury, który mógłby przejąć funkcje koordynatora i organizatora wydarzeń kulturalnych.

Ochrona i opieka nad zabytkami w Gminie Ładzice nabiera znaczenia z uwagi na rosnącą świadomość zachowania tradycji, tożsamości i dziedzictwa kulturowego gminy. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zobowiązuje wszystkich obywateli do ochrony dóbr kultury, natomiast samorząd terytorialny zobowiązuje do zapewnienia w tym celu warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych. Udokumentowane zasoby środowiska kulturowego stanowią podstawę do rozwoju gminy Ładzice.

Podstawowe cele kształtowania tego środowiska stanowią:

¹² https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Ladzice#kultura-i-rekreacja

- wzmocnienie istniejących walorów oraz tworzenie nowych wartości na terenie całej gminy,
- rozwój zagospodarowania przestrzeni gminy w nawiązaniu do elementów środowiska kulturowego.

Przyjęto, iż zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków obejmują:

- pełne respektowanie zasad ochrony dla obiektów objętych ochroną na mocy przepisów odrębnych wraz z uwzględnieniem wpływu tych obiektów na sposób zagospodarowania terenów, w których są zlokalizowane lub terenów w ich sąsiedztwie,
- wyznaczenie stref ochrony konserwatorskiej wraz z ustaleniem zakresu działań dla terenów wchodzących w ich skład.

Dbłość o zabytki i krajobraz kulturowy wywiera istotny wpływ na procesy rozwojowe zachodzące na jej obszarze przez tworzenie warunków dla poprawy jakości kapitału ludzkiego, wpływa nie tylko na poziom i jakość życia, ale także na atrakcyjność danego terenu dla potencjalnych mieszkańców, przedsiębiorstw i inwestorów, jest ważnym elementem postępu cywilizacyjnego na obszarach wiejskich.

5.2.3. ZABYTKI NIERUCHOME

Zabytki nieruchome na terenie gminy reprezentują przede wszystkim zabytki architektury sakralnej (kościół, kapliczki, krzyże i figury przydrożne) oraz wiekowe parki.

Wszystkie zabytki nieruchome znajdują się w Gminnej Ewidencji Zabytków stanowiącej załącznik 1 i zostały szczegółowo opisane w rozdziale nr 5.4.

5.2.4. ZABYTKI RUCHOME

Zabytek ruchomy to – zgodnie z definicją zawartą w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków podlegają ochronie konserwatorskiej wynikającej z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Właściciel lub posiadacz zabytku ruchomego zobowiązany jest między innymi do:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe

zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;

- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;

- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;

- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy

kształtowaniu środowiska.

Na terenie Gminy Ładzice nie występują zabytki ruchome wpisane do Rejestru.

5.2.5 ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Ochronę dziedzictwa archeologicznego (znajdującą się w gestii właściwej administracji państwowej i, w części, samorządowej) zapewniają w szczególności przepisy Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zgodnie z nią ochronie i opiece podlegają (bez względu na stan zachowania) zabytki archeologiczne, w tym pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska oraz relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej. Prowadzenie badań archeologicznych wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Teren gminy Ładzice nie został w całości przebadany pod kątem rozpoznania stanowisk archeologicznych. W większości stanowiska posiadają trudny do określenia rzeczywisty zasięg i wartość poznawczą a zasięg stanowisk archeologicznych został wyznaczony na mapach na jedynie na podstawie badań powierzchniowych i niekoniecznie może dokładnie odpowiadać zasięgowi występowania pozostałości osadnictwa pradziejowego pod ziemią. Ocena ich wartości poznawczej tylko na podstawie rejestracji powierzchniowej (bez wnikania w struktury nawarstwień) uniemożliwia uznanie któregośkolwiek z nich jako bezwartościowego. Należy wobec tego uznać, iż obszary przez nie zajmowane są dostępne do celów inwestycyjnych, pod warunkiem przeprowadzenia badań archeologicznych przed realizacją wszelkich inwestycji wiążących się z usunięciem wierzchniej warstwy gleby, zgodnie z przepisami odrębnymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Za niezbędne należy uznać określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków, lub przeznaczonych do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych zawartych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo konserwatora zabytków, zgodnie z ustawą o ochronie i opiece nad zabytkami.

Należy przy tym pamiętać, że zasięg stanowisk archeologicznych został wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych i niekoniecznie może dokładnie odpowiadać zasięgowi występowania pozostałości osadnictwa pradziejowego pod ziemią.

Większość odkrytych stanowisk położona jest na terenach obecnie użytkowanych rolniczo. Zagrożeniem dla nich są wszelkie prace ziemne w wyniku, których może dojść do naruszenia warstw i obiektów archeologicznych znajdujących się pod powierzchnią ziemi.

Do ważniejszych przebadanych stanowisk z terenu gminy należą:

ZAKRZÓWEK SZLACHECKI,

st. 5, gm. AZP 81-49/35

cmentarzysko kultury łużyckiej (środkowa i późna epoka brązu)

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez mgr. Jerzego Matysiaka (Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi), z udziałem Tomasza Prokopa. Trzy sezony badań. Podczas pierwszego sezonu prac odkryto 42 groby ciałopalne i 6 obiektów, z których 2 można interpretować jako pochówki symboliczne. Cmentarzysko ulokowane jest na południowym stoku lekkiego wzniesienia — koncentracja grobów popielnicowych znajdowała się w jego południowej części. Groby zalegały płytko, na głębokości 25-40 cm, w warstwie żółtego piasku. Tylko w 9 grobach (8 jamowych i jednym popielnicowym) można było wyodrębnić jamę grobową. Osiemnaście grobów zaznaczonych było kamieniami eratycznymi, w tym 2 brukami. Z 42 pochówków ciałopalnych 9 było popielnicowych, a 33 jamowe. Wśród tych ostatnich 3 były podwójne, 1 potrójny, a 2

jamowo-popielnicowe, przy czym w grobie nr 34 znajdowało się 5 pochówków popielnicowych i 2 jamowe. Z wyjątkiem grobu nr 27 popielnice we wszystkich grobach miały formę dużych naczyń wazowatych dwustożkowatych lub baniastych, z cylindryczną, zwężającą się szyjką, górą gładkich, poniżej załomu brzuśca obmazywanych, zdobionych niekiedy plastycznym ornamentem. Groby wyposażone były głównie w przystawki — czarki, naczynia wazowate dwustożkowe i baniaste, misy, oraz miniatury tych form, gładkie, niekiedy ornamentowane; znajdowano także fragmenty naczyń gładkich i chropowatych. W 13 grobach (w tym dwóch popielnicowych) wystąpiły ozdoby lub ich fragmenty wykonane z drutu brązowego — m.in. w grobie nr 19 szpila z rozklepaną i podwiniętą główką, a w grobach 5 i 39 fragmenty ozdób z żelaza. W grobach nr nr 39 i 41 odkryto po dwie grzechotki gliniane, zaś w grobach 37,38 i 39 po jednym fragmencie rączki. W dwóch pochówkach znaleziono przedmioty gliniane, które mogą być interpretowane jako amulety: w grobie nr 10 płaską tarczkę z dziurką w środku, a w grobie nr 38 przedmiot w kształcie litery L.¹³

Drugi sezon badań. Przebadano powierzchnię 880 m². W nawiązaniu do wykopów ubiegłorocznych wytyczono i przebadano 12 kolejnych wykopów. Odkryto 89 grobów ciałopalnych i 1 obiekt.¹⁴

Trzeci sezon badań. Ratunkowe badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez Jerzego Matysiaka. Przebadano powierzchnię 547,25 m².

W trakcie prac na granicy warstwy ornej i żółtego piasku odkryto 10 grobów ciałopalnych: 4 jamowe i 6 popielnicowych. Groby wyposażone były w zabytkowy materiał ceramiczny a w trzech przypadkach w ozdoby z brązu.¹⁵

Zabytki archeologiczne na terenie Gminy Ładzice zostały opisane i zaktualizowane w oparciu o „Archeologiczne Zdjęcie Polski”. Wykaz stanowisk składa się z kart odpowiadającym poszczególnym stanowiskom. Stanowiska archeologiczne zostały włączone do Gminnej Ewidencji Zabytków Zarządzeniem z dnia 5 czerwca 2023 r. w sprawie zmiany Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Ładzice.

Lp.	Lokalizacja	Nr obszaru	Nr stanowiska	Kultura	Funkcja
Lp.	Lokalizacja/Nazwa miejscowości	Rodzaj stanowiska/obszaru	Nr obszaru AZP	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr stanowiska w miejscowości
1	Kozia Woda	Osada kultury lużyckiej	Kozia Woda	80-50	62
2	Kozia Woda	Ślady osadnictwa kultury pradziejowej i okresu nowożytnego	Kozia Woda	80-50	63
3	Jedlno Drugie	Ślady osadnictwa epoki kamienia i późnego średniowiecza	Jedlno Drugie - Zagórze	80-49	149
4	Tomaszów	Ślady osadnictwa z epoki kamiennej i okresu nowożytnego	Tomaszów	80-51	2
5	Tomaszów	Ślady osadnictwa epoki kamiennej, kultury pradziejowej i z okresu nowożytnego	Tomaszów	80-51	3
6	Wierzbica	Ślady osadnictwa kultury lużyckiej	Wierzbica	80-51	21
7	Stobiecko Szlacheckie	Osada kultury przeworskiej i lużyckiej	Stobiecko Szlacheckie	80-51	38
8	Stobiecko Szlacheckie	Osada kultury lużyckiej i	Stobiecko	80-51	39

¹³ Jerzy Matysiak, Tomasz Prokop, Informator Archeologiczny : badania 30, 121, 1996r.

¹⁴ Informator Archeologiczny : badania 31, 102-103, 1997r.

¹⁵ Informator Archeologiczny : badania 32, 125, 1998r.

		<i>przeworskiej, obozowisko kultury pradziejowej</i>	<i>Szlacheckie</i>		
9	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>Osada kultury przeworskiej, ślady osadnictwa kultury pradziejowej</i>	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>80-51</i>	<i>40</i>
10	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>Osada kultury przeworskiej</i>	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>80-51</i>	<i>41</i>
11	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>Ślady osadnictwa kultury pradziejowej, osada kultury przeworskiej i okresu nowożytnego</i>	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>80-51</i>	<i>42</i>
12	<i>Wierzbica</i>	<i>Osada kultury przeworskiej i wczesnośredniowieczna</i>	<i>Wierzbica</i>	<i>80-51</i>	<i>43</i>
13	<i>Wierzbica</i>	<i>Ślady osadnictwa kultury pradziejowej i okresu wczesnośredniowiecznego</i>	<i>Wierzbica</i>	<i>80-51</i>	<i>15</i>
14	<i>Wierzbica</i>	<i>Osada kultury lużyckiej i przeworskiej</i>	<i>Wierzbica</i>	<i>80-51</i>	<i>44</i>
15	<i>Wierzbica</i>	<i>Ślady osadnictwa okresu wczesno średniowiecznego i nowożytnego</i>	<i>Wierzbica</i>	<i>80-51</i>	<i>45</i>
16	<i>Wierzbica</i>	<i>Osada z okresu nowożytnego, ślady osadnictwa kultury pradziejowej i okresu wczesnośredniowiecznego</i>	<i>Wierzbica</i>	<i>80-51</i>	<i>46</i>
17	<i>Wierzbica</i>	<i>Osada z okresu wczesnego i późnego średniowiecza, ślady osadnictwa z okresu nowożytnego.</i>	<i>Wierzbica</i>	<i>80-51</i>	<i>47</i>
18	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>Ślady osadnictwa kultury pradziejowej, z okresu wczesnego średniowiecza i nowożytnego</i>		<i>80-51</i>	<i>48</i>
19	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>Ślady osadnictwa kultury pradziejowej</i>	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>80-51</i>	<i>49</i>
20	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>Ślady osadnictwa kultury pradziejowej, osada z okresu wczesnego i późnego średniowiecza.</i>	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>80-51</i>	<i>50</i>
21	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>Osada z III okresu wczesnego średniowiecza.</i>	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>80-51</i>	<i>51</i>
22	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>Ślady osadnictwa z III okresu wczesnego średniowiecza.</i>	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>80-51</i>	<i>52</i>
23	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>Osada z III okresu wczesnego średniowiecza, późnego średniowiecza i okresu nowożytnego</i>	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>80-51</i>	<i>53</i>
24	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>Osada z okresu późnego średniowiecza, ślady osadnictwa z okresu nowożytnego.</i>	<i>Stobiecko Szlacheckie</i>	<i>80-51</i>	<i>54</i>
25	<i>Wierzbica</i>	<i>Ślady osadnictwa z III okresu wczesnego średniowiecza i okresu nowożytnego</i>	<i>Wierzbica</i>	<i>80-51</i>	<i>56</i>
26	<i>Józefów</i>	<i>Ślady osadnictwa kultury pradziejowej i z okresu wczesnego średniowiecza</i>	<i>Józefów</i>	<i>80-51</i>	<i>63</i>
27	<i>Zakrzówek Szlachecki</i>	<i>Obozowisko kultury pradziejowej</i>	<i>Zakrzówek Szlachecki</i>	<i>81-49</i>	<i>1</i>
28	<i>Zakrzówek Szlachecki</i>	<i>Obozowisko kultury pradziejowe</i>	<i>Zakrzówek Szlachecki</i>	<i>81-49</i>	<i>16</i>
29	<i>Zakrzówek Szlachecki</i>	<i>Ślady osadnictwa kultury pradziejowej</i>	<i>Zakrzówek Szlachecki</i>	<i>81-49</i>	<i>17</i>
30	<i>Jankowice</i>	<i>Ślady osadnictwa kultury pradziejowej</i>	<i>Jankowice</i>	<i>81-49</i>	<i>18</i>
31	<i>Jankowice</i>	<i>Ślady osadnictwa kultury pradziejowej</i>	<i>Jankowice</i>	<i>81-49</i>	<i>19</i>
32	<i>Jankowice</i>	<i>Ślady osadnictwa kultury pradziejowej</i>	<i>Jankowice</i>	<i>81-49</i>	<i>20</i>
33	<i>Jankowice</i>	<i>Ślady osadnictwa kultury pradziejowej</i>	<i>Jankowice</i>	<i>81-49</i>	<i>21</i>
34	<i>Jankowice</i>	<i>Ślady osadnictwa z okresu późnego średniowiecza i nowożytnego</i>	<i>Jankowice</i>	<i>81-49</i>	<i>22</i>

35	Jankowice	Osada z okresu nowożytnego, ślady osadnictwa z okresu późnego średniowiecza	Jankowice	81-49	23
36	Jankowice	Osada nowożytna, ślady osadnictwa późnego średniowiecza.	Jankowice	81-49	24
37	Jankowice	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej	Jankowice	81-49	25
38	Jankowice	Osada kultury łużyckiej	Jankowice		
39	Jankowice	Osady z późnego średniowiecza i z okresu halsztackiego, ślady osadnictwa z kultury przeworskiej i pradziejowej	Jankowice	81-49	27
40	Jankowice	Osada kultury łużyckiej, ślady osadnictwa z IV epoki brązu	Jankowice	81-49	28
41	Jankowice	Osada kultury łużyckiej i późnego średniowiecza, ślady osadnictwa kultury pradziejowej	Jankowice	81-49	29
42	Jankowice	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej	Jankowice	81-49	30
43	Jankowice	Osada z okresu późnego średniowiecza	Jankowice	81-49	31
44	Jankowice	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej	Jankowice	81-49	32
45	Jankowice	Osada z okresu halsztackiego, kultury łużyckiej, ślady osadnictwa z kultury pradziejowej i późnego średniowiecza	Jankowice	81-49	33
46	Zakrzówek Szlachecki	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej	Zakrzówek Szlachecki	81-49	34
47	Zakrzówek Szlachecki	Cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej	Zakrzówek Szlachecki	81-49	35
48	Zakrzówek Szlachecki	Osada kultury łużyckiej, ślady osadnictwa z kultury pradziejowej	Zakrzówek Szlachecki	81-49	36
49	Zakrzówek Szlachecki	Ślady osadnictwa z okresu późnego średniowiecza	Zakrzówek Szlachecki	81-49	37
50	Zakrzówek Szlachecki	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej	Zakrzówek Szlachecki	81-49	38
51	Zakrzówek Szlachecki	Ślady osadnictwa z kultury łużyckiej i pradziejowej	Zakrzówek Szlachecki	81-49	39
52	Zakrzówek Szlachecki	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej	Zakrzówek Szlachecki	81-49	40
53	Zakrzówek Szlachecki	Ślady osadnictwa z kultury łużyckiej	Zakrzówek Szlachecki	81-49	41
54	Zakrzówek Szlachecki	Ślady osadnictwa z kultury przeworskiej i pradziejowej	Zakrzówek Szlachecki	81-49	43
55	Zakrzówek Szlachecki	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej	Zakrzówek Szlachecki	81-49	44
56	Zakrzówek Szlachecki	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej	Zakrzówek Szlachecki	81-49	108
57	Zakrzówek Szlachecki	Ślady osadnictwa z epoki kamienia, osada z okresu późnego średniowiecza	Zakrzówek Szlachecki	81-49	109
58	Zakrzówek Szlachecki	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej	Zakrzówek Szlachecki	81-49	110
59	Jankowice Górka	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej i z okresu wczesnego średniowiecza, osada z epoki brązu kultury łużyckiej	Jankowice Górka	81-49	123
60	Jankowice Górka	Osada z okresu nowożytnego	Jankowice Górka	81-49	124
61	Radziechowice	Ślady osadnictwa z okresów od wczesnego do późnego średniowiecza. Osada z okresu nowożytnego.	Radziechowice	81-50	1
62	Radziechowice	Ślady osadnictwa z z epoki kamienia. Osada z okresu wczesnego średniowiecza.	Radziechowice	81-50	2
63	Radziechowice	Ślady osadnictwa z okresu od	Radziechowice	81-50	3

		<i>wczesnego do późnego średniowiecza. Osada z okresu nowożytnego.</i>			
64	Radziechowice	<i>Ślady osadnictwa z okresu wczesnego średniowiecza.</i>	Radziechowice	81-50	4
65	Radziechowice	<i>Ślady osadnictwa z epoki kamienia, z kultury pradziejowej. Osady z okresu wczesnego średniowiecza i z okresu nowożytnego</i>	Radziechowice	81-50	5
66	Radziechowice	<i>Ślady osadnictwa z epoki kamienia, z kultury pradziejowej oraz z okresu późnego średniowiecza. Osada z okresu nowożytnego.</i>	Radziechowice	81-50	6
67	Radziechowice	<i>Osada z epoki brązu, z kultury łużyckiej.</i>	Radziechowice	81-50	7
68	Radziechowice	<i>Osada z kultury łużyckiej. Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej.</i>	Radziechowice	81-50	8
69	Radziechowice	<i>Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej. Osada z kultury łużyckiej.</i>	Radziechowice	81-50	9
70	Radziechowice	<i>Osada z kultury łużyckiej z epoki żelaza, osada z okresu nowożytnego.</i>	Radziechowice	81-50	10
71	Radziechowice	<i>Ślady osadnictwa z kultury łużyckiej, osada od wczesnego do późnego średniowiecza.</i>	Radziechowice	81-50	11
72	Radziechowice	<i>Osada z okresu od wczesnego do późnego średniowiecza.</i>	Radziechowice	81-50	12
73	Radziechowice	<i>Ślady osadnictwa z kultury łużyckiej z epoki brązu i z okresu nowożytnego. Osada od wczesnego do późnego średniowiecza.</i>	Radziechowice	81-50	13
74	Radziechowice	<i>Ślady osadnictwa z okresu od wczesnego do późnego średniowiecza, osada z okresu nowożytnego.</i>	Radziechowice	81-50	14
75	Radziechowice	<i>Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej.</i>	Radziechowice	81-50	15
76	Radziechowice	<i>Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej, cmentarzysko z kultury łużyckiej.</i>	Radziechowice	81-50	16
77	Radziechowice	<i>Osada z okresu nowożytnego.</i>	Radziechowice	81-50	17
78	Radziechowice	<i>Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej z epoki kamienia i okresu nowożytnego, osada od wczesnego do późnego śred.</i>	Radziechowice	81-50	18
79	Radziechowice	<i>Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej z epoki kamienia i z okresu nowożytnego, osada od wczesnego do późnego śred.</i>	Radziechowice	81-50	19
80	Radziechowice	<i>Osada z kultury łużyckiej z epoki brązu oraz osada od wczesnego do późnego średniowiecza.</i>	Radziechowice	81-50	20
81	Radziechowice	<i>Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej z epoki brązu.</i>	Radziechowice	81-50	21
82	Radziechowice	<i>Ślady osadnictwa z kultury łużyckiej z epoki brązu.</i>	Radziechowice	81-50	22
83	Radziechowice	<i>Osada z kultury łużyckiej, ślady osadnictwa z kultury pradziejowej.</i>	Radziechowice	81-50	23
84	Ładzice	<i>Ślady osadnictwa z kultury łużyckiej z epoki brązu i od wczesnego do późnego średniowiecza, osada z okresu nowożytnego.</i>	Ładzice	81-50	24
85	Ładzice	<i>Osada z kultury łużyckiej z epoki brązu oraz z okresu od wczesnego do późnego średniowiecza.</i>	Ładzice	81-50	25

86	Ładzice	Ślady osadnictwa z kultury lużyckiej z epoki brązu, osada z okresu nowożytnego.	Ładzice	81-50	26
87	Jankowice	Ślady osadnictwa z kultury lużyckiej z epoki brązu, osada z okresu nowożytnego.	Jankowice	81-50	27
88	Jankowice	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej z epoki brązu, osada z okresu nowożytnego.	Jankowice	81-50	28
89	Jankowice	Ślady osadnictwa z kultury lużyckiej i przeworskiej, osada z okresu nowożytnego.	Jankowice	81-50	29
90	Jankowice	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej, lużyckiej i przeworskiej, osada z okresu nowożytnego.	Jankowice	81-50	30
91	Jankowice	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej, osada z późnego średniowiecza i z okresu nowożytnego.	Jankowice	81-50	31
92	Jankowice	Osada z kultury przeworskiej z okresu rzymskiego oraz z okresu nowożytnego.	Jankowice	81-50	32
93	Jankowice	Ślady osadnictwa z kultury przeworskiej z okresu rzymskiego, osada z kultury lużyckiej z okresu halsztackiego.	Jankowice	81-50	33
94	Jankowice	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej, osada z kultury lużyckiej oraz z kultury pradziejowej.	Jankowice	81-50	34
95	Jedlno	Ślady osadnictwa z późnego średniowiecza, osada z okresu nowożytnego.	Jedlno	81-50	35
96	Jedlno	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej z epoki kamienia oraz z III okresu wczesnego średniowiecza, osada z okresu nowożytnego.	Jedlno	81-50	36
97	Jedlno	Osada z III okresu wczesnego średniowiecza.	Jedlno	81-50	37
98	Jedlno	Ślady osadnictwa z wczesnego średniowiecza i z okresu nowożytnego.	Jedlno	81-50	38
99	Jedlno	Ślady osadnictwa z wczesnego i późnego średniowiecza oraz z okresu nowożytnego.	Jedlno	81-50	39
100	Jedlno	Osada z III okresu wczesnego średniowiecza.	Jedlno	81-50	40
101	Jedlno	Osada z kultury przeworskiej z okresu rzymskiego oraz osada z wczesnego średniowiecza.	Jedlno	81-50	41
102	Jedlno	Osada z wczesnego i późnego średniowiecza.	Jedlno	81-50	42
103	Jedlno	Ślady osadnictwa z kultury przeworskiej z późnego okresu rzymskiego i wczesnego średniowiecza.	Jedlno	81-50	43
104	Jedlno	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej.	Jedlno	81-50	44
105	Jedlno	Osada z okresu nowożytnego.	Jedlno	81-50	45
106	Wola Jedlińska	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej z epoki kamienia.	Wola Jedlińska	81-50	46
107	Radziechowice	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej, osada z kultury lużyckiej.	Radziechowice	81-50	47
108	Radziechowice	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej i przeworskiej, osada z okresu nowożytnego.	Radziechowice	81-50	48
109	Radziechowice	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej i lużyckiej, osada z okresu nowożytnego.	Radziechowice	81-50	49
110	Wola Jedlińska	Ślady osadnictwa z kultury	Wola Jedlińska	81-50	50

		<i>pradziejowej.</i>			
111	<i>Wola Jedlińska</i>	<i>Osada z okresu nowożytnego.</i>	<i>Wola Jedlińska</i>	<i>81-50</i>	<i>51</i>
112	<i>Wola Jedlińska</i>	<i>Osada z okresu nowożytnego.</i>	<i>Wola Jedlińska.</i>	<i>81-50</i>	<i>52</i>
113	<i>Jedlno</i>	<i>Grodzisko stożkowe</i>	<i>Jedlno</i>	<i>81-50</i>	<i>53</i>
114	<i>Jankowice Górka</i>	<i>Ślady osadnictwa z kultury trzcinięckiej i łużyckiej</i>	<i>Jankowice Górka</i>	<i>81-50</i>	<i>54</i>
115	<i>Jankowice Górka</i>	<i>Ślady osadnictwa</i>	<i>Jankowice Górka</i>	<i>81-50</i>	<i>55</i>
116	<i>Jedlno Poduchowne</i>	<i>Ślady osadnictwa z okresu późnego średniowiecza, osada z okresu nowożytnego.</i>	<i>Jedlno Poduchowne</i>	<i>81-50</i>	<i>56</i>
117	<i>Jedlno Poduchowne</i>	<i>Osada z okresu od wczesnego do późnego średniowiecza.</i>	<i>Jedlno Poduchowne</i>	<i>81-50</i>	<i>57</i>
118	<i>Jedlno Poduchowne</i>	<i>Droga.</i>	<i>Jedlno Poduchowne</i>	<i>81-50</i>	<i>58</i>
119	<i>Jedlno Poduchowne</i>	<i>Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej.</i>	<i>Jedlno Poduchowne</i>	<i>81-50</i>	<i>59</i>
120	<i>Ładzice</i>	<i>Cmentarzysko z kultury łużyckiej.</i>	<i>Ładzice</i>	<i>81-51</i>	<i>6</i>
121	<i>Brodowe</i>	<i>Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej, osada z okresu nowożytnego.</i>	<i>Brodowe</i>	<i>81-51</i>	<i>7</i>
122	<i>Brodowe</i>	<i>Ślady osadnictwa z pucharów lejkowatych.</i>	<i>Brodowe</i>	<i>81-51</i>	<i>8</i>
123	<i>Brodowe</i>	<i>Osada z kultury łużyckiej i przeworskiej.</i>	<i>Brodowe</i>	<i>81-51</i>	<i>9</i>
124	<i>Brodowe</i>	<i>Osada z okresu nowożytnego.</i>	<i>Brodowe</i>	<i>81-51</i>	<i>10</i>
125	<i>Brodowe</i>	<i>Obozowisko z kultury pradziejowej, ślady osadnictwa z późnego średniowiecza, osada z okresu nowożytnego.</i>	<i>Brodowe</i>	<i>81-51</i>	<i>11</i>
126	<i>Ładzice</i>	<i>Obozowisko z kultury pradziejowej, Ślady osadnictwa z kultury przeworskiej, osada z kultury łużyckiej, osada z kult. now.</i>	<i>Ładzice</i>	<i>81-51</i>	<i>17</i>
127	<i>Ładzice</i>	<i>Osada z okresu późnego średniowiecza i z okresu nowożytnego.</i>		<i>81-51</i>	<i>18</i>
128	<i>Ładzice</i>	<i>Ślady osadnictwa z kultury przeworskiej, osada z kultury pradziejowej, osada z okresu późnego średniowiecza i now.</i>	<i>Ładzice</i>	<i>81-51</i>	<i>19</i>
129	<i>Ładzice</i>	<i>Obozowisko z kultury pradziejowej, ślady osadnictwa z kultury trzcinięckiej, ślady osadnictwa z okresu późnego średniowiecza.</i>	<i>Ładzice</i>	<i>81-51</i>	<i>20</i>
130	<i>Ładzice</i>	<i>Osada z kultury pradziejowej, przeworskiej, łużyckiej, obozowisko z kultury pradziejowej, ślady osad. z okresu pśr i now</i>	<i>Ładzice</i>	<i>81-51</i>	<i>21</i>
131	<i>Ładzice</i>	<i>Ślady osadnictwa z kultury trzcinięckiej.</i>	<i>Ładzice</i>	<i>81-51</i>	<i>22</i>
132	<i>Ładzice</i>	<i>Ślady osadnictwa z kultury przeworskiej, osada z okresu nowożytnego.</i>	<i>Ładzice</i>	<i>81-51</i>	<i>23</i>
133	<i>Ładzice</i>	<i>Osada z kultury trzcinięckiej i przeworskiej.</i>	<i>Ładzice</i>	<i>81-51</i>	<i>24</i>
134	<i>Ładzice</i>	<i>Ślady osadnictwa z III okresu wczesnego średniowiecza, osada z okresu późnego średniowiecza, osada z okresu nowożytnego.</i>	<i>Ładzice</i>	<i>81-51</i>	<i>25</i>
135	<i>Ładzice</i>	<i>Cmentarzysko z kultury łużyckiej.</i>	<i>Ładzice</i>	<i>81-51</i>	<i>26</i>
136	<i>Ładzice</i>	<i>Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej, osada z okresu nowożytnego.</i>	<i>Ładzice</i>	<i>81-51</i>	<i>37</i>
137	<i>Ładzice</i>	<i>Cmentarzysko z kultury przeworskiej, osada z kultury pradziejowej.</i>	<i>Ładzice</i>	<i>81-51</i>	<i>38</i>

138	Ładzice	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej z epoki kamienia, osada z kultury przeworskiej z okresu rzymskiego i nowożytnego	Ładzice	81-51	39
139	Radziechowice	Osada z kultury przeworskiej z okresu rzymskiego i z okresu lateńskiego.		81-51	40
140	Radziechowice	Osada z kultury przeworskiej z okresu rzymskiego.	Radziechowice	81-51	41
141	Radziechowice	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej z epoki kamienia.	Radziechowice	81-51	42
142	Radziechowice	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej z epoki kamienia.	Radziechowice	81-51	43
143	Jankowice	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej z epoki kamienia.	Jankowice	82-50	1
144	Jankowice	Osada z kultury pradziejowej z epoki kamienia, ślady osadnictwa z kultury łużyckiej z epoki brązu.	Jankowice	82-50	2
145	Jankowice	Ślady osadnictwa z kultury pradziejowej z okresu późnego paleolitu, osada z okresu nowożytnego.		82-50	44
146	Jankowice	Grodzisko.	Jankowice	82-50	45
147	Jankowice	Osada z kultury pradziejowej z epoki kamienia, osada z okresu nowożytnego.		82-50	46
148	Jankowice	Osada z okresu nowożytnego.		82-50	47

5.2.6. ZABYTKI W ZBIORACH MUZEALNYCH I INNYCH

Na chwilę obecną na terenie gminy Ładzice brak placówek muzealnych.

5.2.7. DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

Bardzo ważną częścią dziedzictwa oprócz zabytków, dzieł sztuki i kolekcji cennych eksponatów jest także tradycja, żywe niematerialne przejawy kultury odziedziczone po przodkach i przekazywane kolejnym pokoleniom. Rozumienie terminu „dziedzictwo niematerialne” oparte jest na definicji przyjętej przez UNESCO w Konwencji z 2003 r. w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Artykuł 2. Konwencji określa niematerialne dziedzictwo kulturowe jako:

praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową – które wspólnoty, grupy i, w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności. Dla celów niniejszej Konwencji, uwaga będzie skierowana wyłącznie na takie niematerialne dziedzictwo kulturowe, które jest zgodne z istniejącymi instrumentami międzynarodowymi w dziedzinie praw człowieka, jak również odpowiada wymogom wzajemnego poszanowania między wspólnotami, grupami i jednostkami, oraz zasadom zrównoważonego rozwoju.

Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem

poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości. Dziedzictwo niematerialne obejmuje także przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów, takie jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedza o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, a także rzemiosła.

Gmina Ładzice posiada bogate tradycje w zakresie działalności ruchu ludowego, organizacji społecznych i pracy kulturalno-oświatowej. Do niematerialnego dziedzictwa kulturowego zaliczamy w szczególności: tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego; sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne; praktyki społeczno-kulturowe; wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata; wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Elementem dziedzictwa kulturowego są zachowane na terenie toponimy. Na obszarze gminy występują charakterystyczne nazwy małych obiektów wiejskich (pól, łąk, lasów, dołów, wzniesień, bagien, przysiółków, części miejscowości), które stanowią ważny element kulturowej identyfikacji i pamięci o dawnych mieszkańcach tego obszaru. Równie ważne są, przechodzące z pokolenia na pokolenie, przepisy, technologie oraz zwyczaje żywieniowe codzienne i świąteczne. Najważniejsze miejsce wśród tradycyjnych składników potraw zajmowały produkty zbożowe (mąki, kasze, otręby itp.), ważne miejsce w tradycyjnej kuchni zajmowały rośliny dziko rosnące a także miody i różnorodne wyroby alkoholowe.

Niematerialne dziedzictwo kulturowe nie zawsze jest oryginalne czy wyjątkowe. Każdy przejaw tego dziedzictwa jest ważny i cenny dla tych, którzy go praktykują i którym zapewnia ono poczucie przynależności do ich wspólnoty i dlatego każde zjawisko zasługuje na przetrwanie.¹⁶

5.3. ZABYTKI OBJĘTE PRAWNYMI FORMAMI OCHRONY

Zgodnie z art.7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;

4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Na terenie gminy Ładzice nie występują obiekty uznane za pomnik historii oraz parki kulturowe. Gmina Ładzice nie posiada obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z art. 9 oraz 10 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy lub ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wniosek właściciela tegoż zabytku lub z urzędu.

W rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora zabytków znajdują się :

¹⁶ https://ndk.nid.pl/Dziedzictwo_niematerialne/

- Dzwonnica kościoła p.w. Św. Józefa w Jedlnie
- Park dworski w Jedlnie
- Park w Stobiecku Szlacheckim

5.4. ZABYTKI W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Ewidencja jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Wykaz obiektów zabytkowych występuje w dokumentach strategicznych oraz w zapisach prawa miejscowego, gdzie wpisane są konkretne zalecenia, odnoszące się do ochrony obiektów nie wpisanych do rejestru zabytków. W przypadku braku planów miejscowych zakres prac przy obiekcie opiniowany jest przez WKZ.

Art. 22.4. ustawy wskazuje, że „wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy”. Jest to zbiór informacji o zasobach zabytków nieruchomości, znajdujących się na terenie gminy, w którym powinny być ujęte wymienione w następnym podpunkcie art. 22 ustawy:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta)

w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Szczegółowe wytyczne na temat opracowania i prowadzenia gminnej ewidencji zabytków zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r., Nr 113, poz. 661) oraz Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające ww. rozporządzenie.

Konsekwencją ujęcia obiektów lub obszarów niewpisanych do rejestru zabytków w gminnej ewidencji zabytków jest obowiązek uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków planowanych przy nich działań za pośrednictwem właściwego organu gminy lub organu administracji architektoniczno-budowlanej. Uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków w odniesieniu do ww. ustawy obiektów prowadzone są na etapie wydania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 53. ust. 4 pkt 2, art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r.) oraz na etapie wydania decyzji o pozwoleniu na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego (art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane). Ponadto właściciele lub posiadacze zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków mają obowiązek zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o wszelkich zagrożeniach, niekorzystnych zmianach oraz o zmianie stanu prawnego zabytku. Mają też obowiązek uczestniczenia w kosztach badań archeologicznych prowadzonych na swoim terenie.

Wpis do gminnej ewidencji zabytków wywołuje istotne skutki także dla podmiotów spoza administracji publicznej. Zgodnie z opinią Mari Karcz – Kaczmarek należy uznać, że w aktualnym stanie prawnym gminna ewidencja zabytków stanowi de facto nienazwaną prawną formę ochrony zabytków.

W Gminie Ładzice ewidencja jest prowadzona zgodnie z Zarządzeniem Wójta Gminy Ładzice nr 98/2015 z dnia 28 grudnia 2015 roku,

Zmienionego Zarządzeniem z dnia 5 czerwca 2023 r. w sprawie zmiany Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Ładzice.¹⁷

Zarządzenie zostało opublikowane Biuletynie Informacji Publicznej.

Zabytki ujęte w gminnej ewidencji:

Lp.	Obiekt	lokalizacja/adres	nr	Forma ochrony
1.	Kaplica cmentarna na cmentarzu rzymsko - katolickim w Jedlnie Pierwszym	Cmentarz rzymsko-katolicki/ Jedlno Pierwsze		
2.	Cmentarz rzymsko-katolicki w Jedlnie Pierwszym	Jedlno Pierwsze		
3.	Dzwonnica z płaskorzeźbionym dzwonem z 1576 r. przy kościele parafialnym w Jedlnie Pierwszym *	Plac przykościelny/ Jedlno Pierwsze	88	Nr rejestru 730 Data rej. 27.10.1967 Decyzja WKZ w Łodzi KL.IV-680/573/67
4.	Przykościelny cmentarz rzymsko-katolicki w Jedlnie Pierwszym	Jedlno Pierwsze	88	
5.	Park podworski w Jedlnie Pierwszym*	Park znajduje się w Jedlnie Pierwszym, blisko drogi krajowej 42, graniczy z placem kościelnym		Nr rejestru 345 Data rej. 16.03.1984 Decyzja WKZ w Piotrkowie Tryb. KL.IV-5340/10/84
6.	Budynek "Starego Zakładu" Domu Pomocy Społecznej w Radziechowicach Pierwszych	Radziechowice Pierwsze ul. Wspólna	2	
7.	Budynek dawnej szkoły, później przedszkola w Stobiecku Szlacheckim. Obecnie świetlica wiejska.	Stobiecko Szlacheckie	85	
8.	Budynek dawnej szkoły w Radziechowicach Drugich	Radziechowice Drugie ul. Szkolna		
9.	Pomnik wystawiony z okazji 15 rocznicy odzyskania niepodległości w 1918 r.	Wola Jedlińska/przy remizie OSP Wola Jedlińska	110	
10.	Kościół parafialny p.w. Św.	Radziechowice Drugie		

¹⁷ <https://www.bip.ladzice.pl/rejestr-zarzadzen-wojta-gminy-lata-2007-20201>

	Rozalii z Palermo w Radziechowicach Drugich	ul. Królewska		
11.	Obelisk poświęcony rocznicy odzyskania niepodległości w 1918 r.	obiekt położony jest przy drodze powiatowej Nr 1921 E Radziechowice Pierwsze		
12.	Park podworski w Woli Jedlińskiej	park położony jest w centrum wsi, przy drodze krajowej 42		
13.	Park podworski w Stobiecku Szlacheckim*	Stobiecko Szlacheckie	24	Nr rejestru 424 Data rej. 13.01.1992 Decyzja WKZ w Piotrkowie Tryb. P SOZ-6530/3/92
14.	Kapliczka św. Rozalii w Radziechowicach Drugich	przy drodze gminnej Radziechowice Drugie - Brodowe		
15.	Kościół parafialny w Jedlnie Pierwszym p.w. Wszystkich Świętych	Jedlno Pierwsze	88	
16.	Budynek dawnej szkoły podstawowej w Jankowicach. Obecnie świetlica wiejska.	Jankowice		
17.	Kapliczka w Stobiecku Szlacheckim	Stobiecko Szlacheckie przy drodze powiatowej 3947E		
18.	Układ przestrzenny miejscowości Jedlno – ulicówka	Jedlno Pierwsze Jedlno Drugie		
19.	Złożony układ przestrzenny miejscowości Ładzice	Ładzice		
20.	Układ przestrzenny miejscowości Radziechowice Pierwsze i Drugie - rzędówka	Radziechowice Pierwsze, Radziechowice Drugie		
21.	Układ przestrzenny miejscowości Stobiecko Szlacheckie - ulicówka	Stobiecko Szlacheckie		

22.	Układ przestrzenny miejscowości Wola Jedlińska – ulicówka	Wola Jedlińska		
-----	---	----------------	--	--

- **Kaplica cmentarna – Jedlno**

Kaplica cmentarna, murowana, z 1920 r.

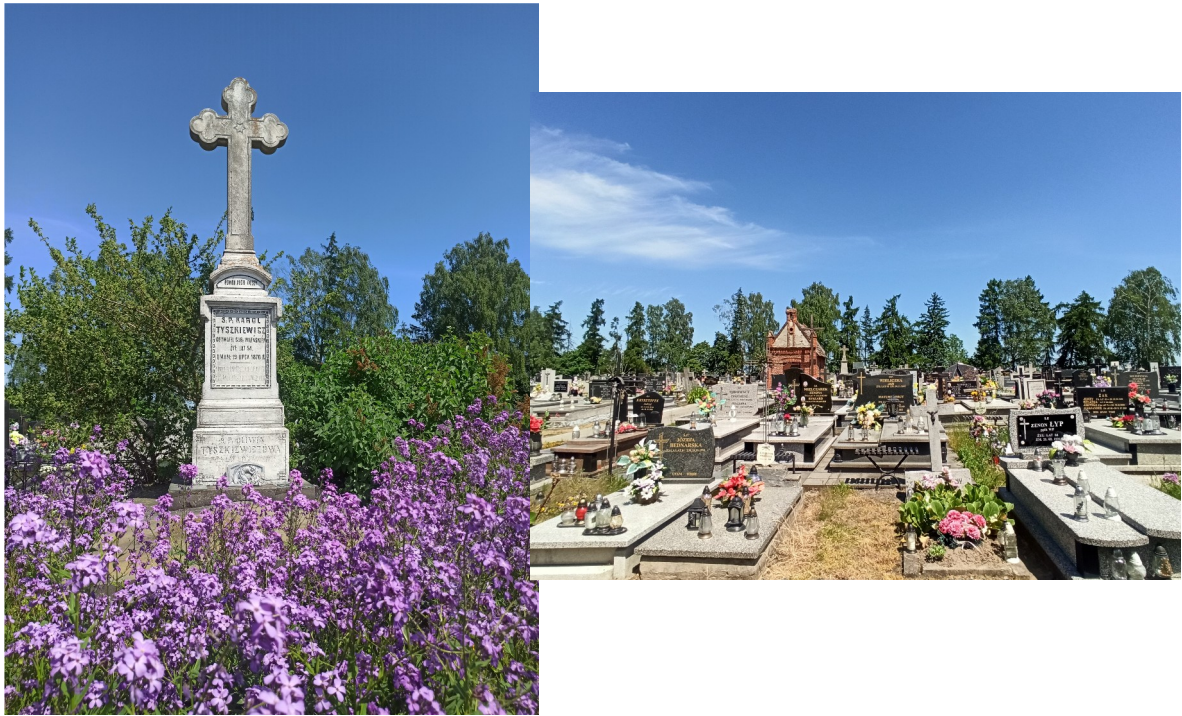
Kaplica cmentarna w Jedlnie

- **Cmentarz Rzymsko-katolicki w Jedlnie**

Pierwszy cmentarz grzebalny znajdował się wokół kościoła w Jedlnie. Nowy cmentarz mógł powstać prawdopodobnie, kiedy ze względów sanitarnych zakazano grzebania zwłok na przykościelnych cmentarzach. W XIX wieku zaczęto chować zmarłych na cmentarzu w nowej lokalizacji. Cmentarz zajmuje powierzchnię około 1 ha. Charakteryzuje się różnorodnością form grobowców, wielkości i gabarytów. Na szczególną uwagę zasługują te najstarsze pochodzące z końca XIX wieku i początku XX wieku. W układzie cmentarza dominują dwie centralne aleje. Ogrodzenie cmentarza - murowany z cegły od strony południowej, od północy siatka ogrodzeniowa.

Na terenie cmentarza nie ma obiektów wpisanych do rejestru zabytków. W Gminnej ewidencji znajduje się jedna kaplica nagrobna. Stan zachowania cmentarza jest dobry. Na wymienienie zasługują jeszcze nagrobki rodziny Tyszkiewiczów byłych właścicieli majątku Jedlno. Dominują nagrobki w stylu neoklasycystycznym, zbudowane przede wszystkim z

piaskowca a przede wszystkim współczesne z marmuru.

Cmentarz w Jedlnie

- **Przykościelny cmentarz rzymsko-katolicki**

Wokół kościoła w Jedlnie Pierwszym znajdował się niegdyś cmentarz. Dziś właściwie nie ma po nim śladu. Z dawnego cmentarza pozostał jedynie jeden pomnik z piaskowca. Obiekt znajduje się przy kościele. Nagrobek upamiętnia Konstancję Walewską, żonę właściciela Jedlna, Wincentego Walewskiego. Na nagrobku znajduje się płaskorzeźba z wizerunkiem herbu rodowego Kolumna.

Nagrobek z cmentarza przykościelnego w Jedlnie

- **Budynek „Starego Zakładu Domu Pomocy Społecznej w Radziechowicach Pierwszych**

Pierwszy przytułek w tym miejscu powstał w 1926 r., mieścił się on w wyremontowanym przez Wydział Powiatowy, drewnianym domu mieszkalny. W 1928 r. przystąpiono do budowy nowego budynku murowanego przeznaczonego na przyjęcie zwiększonej ilości podopiecznych do 50 osób. Obiekt pełni swoją funkcję do dziś i znajduje się w dobrym stanie technicznym.

Obecny obiekt jest siedzibą Domu Pomocy Społecznej w Radziechowicach, który zapewnia opiekę całodobową zapewniając możliwość pobytu stałego i czadowego dysponując 136 miejscami . Na działce zabudowanej o powierzchni 5,44 ha. Oprócz zabytkowego obiektu znajduje się także nowszy i większy obiekt z 1963 r. Dom jest jednostką organizacyjną powiatu radomszczańskiego. Zabytkowy obiekt pełni funkcję administracyjno-biurową.

Elewacja budynku Domu Pomocy Społecznej

- **Budynek Dawnej Szkoły w Radziechowicach Drugich**

Pierwsza zorganizowana szkoła powstała jeszcze przed powstaniem styczniowym w wynajętym budynku, w którym kształcono w języku polskim. Pierwszy budynek szkolny - drewniany pobudowano z inicjatywy nauczyciela Wincentego Depty, rodaka wsi Radziechowice. Uczęszczały tu dzieci z Radziechowic I, Radziechowic II, Radziechowic III i Ładzie. Murowany budynek powstał w 1895 roku. Obecnie budynek jest nieużytkowany.

Budynek Starej Szkoły w Radziechowicach

- **Pomnik wystawiony z okazji 15 rocznicy odzyskania niepodległości w 1918r.**

Pomnik wystawiony przez mieszkańców Woli Jedlińskiej w 1933 roku z okazji 15 rocznicy odzyskania niepodległości w 1918 r. Obiekt znajduje się na teren OSP w Woli Jedlińskiej, stan dobry, odnowiony i zadbane.

Pomnik w Woli Jedlińskiej

- **Kościół parafialny p.w. Św. Rozalii z Palermo w Radziechowicach Drugich**

Murowany kościół parafialny pw. św. Rozalii z Palermo wzniesiony został w latach 1939–1942 za sprawą ks. Aleksandra Bielawskiego. W latach 1957-60 wykonano marmurowy ołtarz, wymalowano świątynię, sprawiono chrzcielnicę. Aktu konsekracji dokonał biskup Zdzisław Goliński 24 maja 1960 r. Staraniem ks. Jana Cisowskiego zabezpieczono fundamenty kościoła i pokryto kościół blachą cynkową w latach 1981-82. Założono radiofonię, uzupełniono oświetlenie kościoła, zakupiono duży konfesjonał i 5 konfesjonałów kłęczników, sprawiono 25 ławek przenośnych, ołtarz zwieńczono symbolem Ducha Świętego. Parafia należy do archidiecezji częstochowskiej dekanatu Radomsko. Pierwotny kościółek zbudowany został w 1830 r. W 1925 r. z chwilą powstania parafii dobudowano do niego po bokach dwie drewniane przybudówki staraniem pierwszego proboszcza ks. Mieczysława Zawadzkiego. Po wybudowaniu nowego kościoła, drewniane przybudówki zostały rozebrane i stary kościół w swym pierwszym kształcie pełnił funkcje pomocnicze. Został rozebrany w 1981 r., a na jego miejsce postawiono krzyż pamiątkowy.

Kościół parafialny p.w. Św. Rozalii z Palermo

- **Obiekt poświęcony rocznicy odzyskania niepodległości w 1918 r.
Radziechowice Pierwsze**

Zabytek położony jest we wschodniej części wsi bezpośrednio przy głównej drodze biegnącej przez Radziechowice. Został odsłonięty 11.XI.1928 roku z okazji rocznicy odzyskania niepodległości. Obiekt zlokalizowany na działce prywatnej, zadbany i w dobrym stanie.

- **Park podworski w Woli Jedlińskiej**

Park podworski w Woli Jedlińskiej jest datowany na XIX w. W Woli Jedlińskiej znajdował się niegdyś dwór a wokół niego park. Obecnie widoczne są ostatnie pozostałości po wiekowym drzewostanie. Na drzewostan składają się klony zwyczajne, robinia akacjowa i kasztanowiec biały. Obecnie w parku znajduje się palca zabaw a w sąsiedztwie boisko.

- **Kapliczka Św. Rozalii – Radziechowice Drugie**

Kapliczka położona przy w lesie przy drodze Radziechowice Drugie – Brodowe. Kapliczka typu słupowego murowana. Obiekt jest zadbane. Święta Rozalia z Palermo jest orędowniczką mającą chronić zwracającą się ku niej społeczność od zarazy i chorób zakaźnych. Kapliczka upamiętnia prawdopodobnie znajdujący się niegdyś w okolicy cmentarz choleryczny, obecnie na tym terenie porasta las.

- **Kościół parafialny w Jedlnie Pierwszym**

Kościół znajduje się w zachodniej części gminy Ładzice, na zakręcie drogi nr 42 relacji Wola Jedlińska – Nowa Brzeźnica. Parafia istniała z pewnością już w 1403 r. Akta konsystorskie w Gnieźnie piszą o niej i o kościele jako o dawno istniejących, a akta wizytacyjne arcybiskupa Jana Łaskiego z 1521 r. zawierają określenie, że parafia ta istnieje "ex antiquo". Do parafii należały tylko dwie wsie: Jedlno i Wola Jedlińska. W 1810 r. dołączono wieś Jankowice wydzieloną z parafii w Brzeźnicy. Pozostałe wsie powstały z parcelacji gruntów podworskich w II połowie XIX w. W czasie okupacji hitlerowskiej parafia należała do Generalnej Guberni, w której można było prowadzić duszpasterstwo, stąd też wiele osób z Kraju Warty korzystało tu z posługi liturgicznej miejscowego duszpasterza.

Pierwotny kościół modrzewiowy został wybudowany przez dziedzica wsi Jana Jedlińskiego przed 1665 r. Spalił się 19 kwietnia 1948 r. Obecny murowany został wybudowany w latach 1949-50 staraniem ks. Jana Waclawiaka i poświęcony przez biskupa Teodora Kubinę 12 listopada 1950 r. Do konsekracji przygotował go i odpowiednio wyposażył ks. Stanisław Flak a uroczystego obrzędu poświęcenia dokonał biskup Stefan Bareła 2 września 1962 r. Nowe dzwony (poprzednie zrabowali Niemcy) zostały nabyte staraniem także ks. Stanisława Flaka. Po 1990 r. staraniem ks. Józefa Dańkowskiego przeprowadzono generalny remont plebanii, doprowadzono sieć wodociągową do kościoła, plebanii i cmentarza grzebalnego. Kościół otrzymał podwójne metalowe okna, nowe nagłośnienie, oświetlenie i alarm. Sprawiono także nowe obrazy ołtarzowe.¹⁸

¹⁸ <http://archiwum.ladzice.pl/zabytkil.htm>

Kościół parafialny w Jedlnie

- **Budynek dawnej szkoły w Jankowicach**

Drewniany budynek dawnej szkoły podstawowej w Jankowicach powstały około roku 1915. Obecnie funkcjonuje jako świetlica wiejska. Odnowiona w 2013 roku świetlica charakteryzuje się ciekawymi elementami zdobniczymi, m.in. tradycyjnymi ornamentami wokół drewnianych okiennic i wejścia. Precyzyjnie wykonane elementy podkreślają ludowy charakter obiektu.

- **Kapliczka w Stobiecku Szlacheckim**

Kapliczka rzymsko-katolicka pochodząca z około 1900 roku, murowana z cegły, pokryta dachem zwieńczonym krzyżem, ogrodzona. Obiekt znajduje się w centrum wsi przy drodze nr 3947E w pobliżu Kościoła pw. św. Alberta Chmielowskiego w Stobiecku Szlacheckim. Zgodnie z wieloletnią tradycją w święto Matki Bożej Królowej Polski, a także w Święto Konstytucji 3 Maja do kapliczki idzie uroczysta procesja.

5.5. ZABYTKI O NAJWYŻSZYM ZNACZENIU DLA GMINY

Z pośród obiektów kultury materialnej znajdujących się na terenie gminy, w rejestrze zabytków nieruchomych województwa łódzkiego wpisane są:

- **Dzwonnica z płaskorzeźbionym dzwonem z 1576 r. przy kościele parafialnym w Jedlnie Pierwszym nr rej.: 730 Data rej. 27.10.1967
Decyzja WKZ w Łodzi KL.IV-680/573/67**

Drewniana dzwonnica wybudowana na początku XVIII w. przy dawnym kościele par. p. w. Wszystkich Świętych, spalonym w 1948r. Dzwonnica przetrwała pożar równie wiekowej świątyni. Posiada konstrukcję słupową, dołem oszalowaną i namiotowy dach z 1789 r.¹⁹

Obiekt jest w dobrym stanie technicznym.

¹⁹ Katalog Zabytków Sztuki w Polsce Tom II zeszyt 8 powiat radomszczański, Warszawa 1953

Dzwonnica w Jedlnie

-
- **Park podworski w Jedlnie Pierwszym, Nr rejestru 345 Data rej. 16.03.1984
Decyzja WKZ w Piotrkowie Tryb. KL.IV-5340/10/84**

Założenie parkowe z XIXw. zlokalizowane na działce 547/4 zajmuje powierzchnie około 7 ha. Jest to park krajobrazowy, wkomponowany pierwotnie w naturalne zbiorniki wodne, obecnie nieistniejące. Na jego terenie znajdował się dwór szlachecki, oficyna i lamus. W samym parku uwagę zwracają dwa wiekowe cisy. O obwodzie około 150 cm. Niektóre źródła oceniają ich wiek na 600 lat. W drzewostanie występują kasztanowce, dęby, graby, lip, jesiony, topole białe. Zachowały się elementy starych alej. Zatarciu uległ układ ścieżek i osi widokowych. Brak cięć sanitarnych. Rejestruje się wywroty i wyłamania konarów. Na obrzeżu parku znajduje się skwer z ławkami palcem zabaw. Brak ogrodzenia. W centrum parku znajdują się ławki i tablica informacyjna na temat historii tego terenu.

Park w Jedlnie

**Park podworski w Stobiecku Szlacheckim - Nr rejestru 424 Data rej.
13.01.1992
Decyzja WKZ w Piotrkowie Tryb. P SOZ-6530/3/92**

W późnym średniowieczu i XVI-XVIII w. zlokalizowane na działce nr 490/5, 489/5 i 489/2 obręb Stobiecko Szlacheckie. Park typu krajobrazowego o pow. Około 3 ha. Na terenie parku znajduje się obecnie szkoła podstawowa. Północna i zachodnia granica parku obsadzona jest kasztanowcami zwyczajnymi, jesionami i pojedynczymi wierzbami. W części południowej występują swobodne nasadzenia topoli białej licznie podsadzonej krzewami.

Obecnie park został w znacznym stopniu przekształcony i przecięty trasą szybkiego ruchu A1. Największy fragment parku pozostał po zachodniej stronie trasy. W związku budową autostrady A1 przeprowadzono badania archeologiczne, które potwierdziły istnienie na tym terenie zabudowy dworskiej z XIV wieku. Podczas prac wykopaliskowych znaleziono: pozostałości murów i fundamentów dworku, ślady osad wczesnośredniowiecznych, dawne piwnice, ceramiczne naczynia i kafle, monety tzw. Boratynki, okucia metalowe i fragment utwardzonej drogi prawdopodobnie dojazdu do folwarku. Prace archeologiczne prowadzono po dwóch stronach drogi.

Park w Stobiecku Szlacheckim

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych technik analitycznych, pozwalających na porządkowanie informacji oraz diagnozowanie sytuacji wspólnoty samorządowej w konkretnym aspekcie. Stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Jej nazwa to skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania czynników mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego – silne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia. Czynniki rozwoju podzielić można – ze względu na ich pochodzenie – na wewnętrzne, na które społeczność lokalna ma wpływ (silne i słabe strony), oraz na czynniki zewnętrzne – umiejscowione w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki (szanse i zagrożenia), na które społeczność lokalna nie ma bezpośredniego wpływu. Jednocześnie czynniki te można podzielić według kryterium charakteru wpływu na społeczność lokalną.

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformułowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analiza SWOT słabych i mocnych stron Gminy Ładzice, a także szans i zagrożeń.

Mocne strony:

- zachowane układy przestrzenne historycznych miejscowości (Radziechowice Pierwsze i Drugie – rzędówka, Jedlno – ulicówka, Wola Jedlińska – ulicówka, Stobiecko Szlacheckie - ulicówka)
- bogate zasoby przyrodnicze i duży potencjał turystyczno–rekreacyjny
- zachowane obiekty architektury na terenie gminy
- kultywowanie dawnych tradycji i obrzędów na terenie poszczególnych sołectw
- atrakcyjne położenie gminy, sprzyjające rozwojowi turystyki i agroturystyki
- posiadanie Gminnej Ewidencji Zabytków
- wciąż silne tradycje i lokalna dbałość mieszkańców o zachowanie funkcji kultowych kapliczek i krzyży przydrożnych

Słabe strony

- niewielka ilość obiektów zabytkowych
- niezadawalający stan zachowania części obiektów zabytkowych;
- niewystarczające nakłady finansowe na ochronę dziedzictwa kulturowego
- brak miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego
- niewystarczająca informacja na temat istniejących zabytków na terenie gminy;
- bardzo zły stan techniczny obiektu oraz degradacja parku w Stobiecku Szlacheckim
- niedostateczna liczba publikacji na temat dziedzictwa kulturowego gminy
- niska świadomość społeczna o prawnych zobowiązaniach właścicieli do należytego utrzymania obiektów zabytkowych
- niedostateczne oznakowanie zabytkowych obiektów;

Szanse

- możliwości pozyskiwania funduszy zewnętrznych na działania związane z ochroną zabytków oraz edukacji w zakresie dziedzictwa
- rozwój inicjatyw lokalnych oraz organizacji pozarządowych o profilu działalności nakierowanym na ochrona dziedzictwa
- wykorzystanie Internetu do popularyzacji historii i tradycji regionalnych oraz ochrony zabytków
- rosnące zapotrzebowanie na turystykę, zwłaszcza rowerową
- popularyzacja przemysłów czasu wolnego w oparciu o obiekty dziedzictwa kulturowego

Zagrożenia

- powstanie i rozbudowa autostrady A1, której przebieg wyznaczono przez zabytkowy park w Stobiecku Szlacheckim

- zanikanie tradycji kulturowych, zwyczajów
- pogarszający się stan techniczny obiektów zabytkowych na terenie gminy
- rosnące koszty renowacji i konserwacji obiektów zabytkowych
- brak funduszy i koncepcji wykorzystania obiektów zabytkowych
- traktowanie przez niektórych właścicieli konieczności ochrony dziedzictwa kulturowego jako problemu ograniczającego dysponowanie własnością prywatną
- degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do historycznego charakteru
- akty wandalizmu
- klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe
- samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Założenia programowe formułowane są na okres czterech lat i umownie przyjmuje się taki okres czasu na ich realizację. Jednakże należy pamiętać, że niektóre z postulatów mają charakter długofalowego działania, przez co nie ma możliwości zrealizowania ich w tak zawężonym przedziale czasowym.

7.1. PRIORYTETY PROGRAMU OPIEKI

W ramach przedmiotowego Programu wyznaczono następujące priorytety:

Priorytet I

Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

Priorytet II

Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

Priorytet III

Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

7.2 KIERUNKI DZIAŁAŃ I ZADANIA PROGRAMU OPIEKI

PRIORYTET I	
Kierunki działań	Zadania
1. Poprawa stanu zachowania zabytków	1. Prowadzenie prac remontowo – konserwatorskich przy obiektach zabytkowych;

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Monitorowanie stanu zachowania obiektów zabytkowych stanowiących własność gminy – przeglądy stanu technicznego obiektów. 3. Prowadzenie bieżących prac remontowych i porządkowych przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy 4. Podejmowanie działań w celu pozyskania środków zewnętrznych na rewaloryzację obiektów zabytkowych 5. Prowadzenie kontroli stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych 6. Interwencja władz gminy przy rażących naruszeniach prawa budowlanego na nieruchomościach objętych ochroną oraz przy obiektach zabytkowych we współpracy z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. 7. Zabezpieczenie w budżetach rocznych środków na zadania związane z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami
<p>2. Planowa, konsekwentna oraz kompetentna realizacja zadań samorządowych w zakresie ochrony zabytków</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja zadań z zakresu opieki nad zabytkami wynikających z dokumentów strategicznych gminy 2. Realizacja polityki przestrzennej wyznaczonej w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ładzice 3. Zabezpieczenie w budżetach rocznych środków na udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków położonym na terenie gminy 4. Stała weryfikacja i aktualizacja gminnej ewidencji zabytków 5. Monitoring i stała aktualizacja Gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. 6. Uwzględnienie promocji kultury i tradycji ludowej podczas lokalnych imprez - pikników, festynów 7. Współpraca z organami administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków. Weryfikacja ilości zabytków oznakowanych symbolem Konwencji Haskiej. Weryfikacja dokonania wpisów w ewidencji gruntów i księgach wieczystych nieruchomości zabytkowych 8. Podnoszenie poziomu wykształcenia pracowników Urzędu Gminy zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego, poprzez przeprowadzanie odpowiednich szkoleń, delegowanie pracowników na szkolenia
PRIORYTET II	
<p>1. Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Weryfikacja i aktualizacja zapisów studium uwarunkowań i kierunków rozwoju gminy pod kątem zapisów odnoszących się do zagadnień

i środowiska przyrodniczego	związanych z ochroną zabytków 2. Kreowanie poprawnej polityki przestrzennej w odniesieniu do obiektów zabytkowych i krajobrazu kulturowego w decyzjach o warunkach zabudowy i decyzjach o lokalizacji inwestycji celu publicznego
PRIORYTET III	
1. Upowszechnianie i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym gminy Ładzice	<ol style="list-style-type: none">1. Edukacja i popularyzacja wiedzy o lokalnym dziedzictwie kulturowym:<ol style="list-style-type: none">a) organizowanie szkoleń i wystaw związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego,b) wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy;2. Udostępnianie na oficjalnej stronie internetowej Urzędu Gminy publikacji będących prezentacją zasobów oraz działań gminy związanych z ochroną zasobów zabytkowych.3 Wykorzystanie szeroko rozumianych social mediów do promocji zabytków oraz dziedzictwa kulturowego gminy (publikacja prezentacji, filmów, folderów, informacji o zabytkach i wydarzeniach).4 Organizowanie szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i udział w nich5 Inicjowanie i wspieranie projektów związanych z szeroko rozumianym upowszechnieniem wiedzy o dziedzictwie kulturowym gminy, w tym organizacja i wspieranie organizacji konkursów wiedzy o zabytkach oraz wycieczek, których celem jest poznawanie zabytków gminy6 Wspieranie i upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć.7 Promocja i wspieranie twórczości tradycyjnej, ludowej, zarówno materialnej jak i niematerialnej - zwyczajnie całoroczne na wsi, przyśpiewki, tańce, tradycyjne wyroby kulinarne i ich promowanie na stronach internetowych Gminy, podczas lokalnych wydarzeń
1. Budowanie klimatu społecznej akceptacji dla idei ochrony zabytków odczytywanych jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości i tradycji.	<ol style="list-style-type: none">1. Wspieranie działalności organizacji społecznych, pozarządowych i środowisk zajmujących się ochroną i opieką nad zabytkami.2. Wspieranie turystyki kulturowej na terenie gminy poprzez m.in. rozbudowę infrastruktury, rozwój i promocję szlaków turystycznych, budowę sieci tras rowerowych, organizację gier topograficznych.

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania określone w niniejszym Programie będą wykonywane przy pomocy następujących instrumentów:

a) instrumentów prawnych – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, budowę parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do wojewódzkiego rejestru lub wojewódzkiej ewidencji zabytków obiektów będących własnością Gminy Ładzice, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków;

b) instrumentów finansowych – obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością Gminy Ładzice, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych;

c) instrumentów koordynacji – obejmujących między innymi realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;

d) instrumentów społecznych – obejmujących m.in. działania edukacyjne i promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;

e) instrumentów kontrolnych – obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9. ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Program Opieki nad Zabytkami, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostanie przedstawiony Radzie Gminy w celu przyjęcia go uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata Wójt będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań Programu i przedstawiał je Radzie Gminy Ładzice.

Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji gminnego programu uwzględniająca:

a) wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami,

b) efektywność ich wykonania.

W tym celu wprowadzono kryteria oceny. Zestaw mierników opracowany został na poziomie działań priorytetowych.

Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji programu, uwzględniająca:

- 1) ilość wykonanych zadań przyjętych do realizacji;
- 2) efektywność wykonania zadań;
- 3) wartość finansową zrealizowanych zadań;
- 4) zakres współpracy z osobami i jednostkami odpowiedzialnymi za zabytki.

W ramach priorytetu I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

- poziom wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami
- wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom
- wartość pozyskanych środków ze źródeł zewnętrznych
- zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi
- analiza współdziałania z organem ochrony zabytków
- liczba wykonanych przeglądów

W ramach priorytetu II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

- Poziom aktualności studium
- Liczba uzgodnień decyzji i projektów studium z WKZ
- Liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych
- Zakres współpracy z organami administracji

W ramach priorytetu III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

- liczba udostępnionych informacji o zabytkach na stronie internetowej Gminy
- liczba wspartych zajęć o tematyce ochrony dziedzictwa kulturowego
- Liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy
- Liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych, konnych, pieszych
- Liczba opracowanych, wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników)
 - Liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej
 - Liczba szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Program będzie służył podejmowaniu planowanych działań dotyczących: inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Art. 71 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami mówi, iż „w zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku. Ponadto sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki”.

Zgodnie z art. 73 ustawy podmioty będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające zabytek w trwałym zarządzie albo będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa, mogą ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru albo prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa.

Z kolei zgodnie z art. 74 ustawy dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

- 1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest ten minister;
- 2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Główny obowiązek związany z opieką, ochroną oraz finansowaniem wszelkich prac konserwatorskich lub robót budowlanych, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych. Istnieje wiele możliwości pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, że ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania środków niezbędnych na ochronę i opiekę nad zabytkami w swoich budżetach. Zarówno samorząd jak również podmioty posiadające tytuł prawny do zabytku mogą ubiegać się o dotację celową z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych zabytku. Co istotne Pomoc finansową państwa mogą uzyskać prace prowadzone wyłącznie w obiektach wpisanych do rejestru zabytków.

Istniejące Możliwość finansowania zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami z następujących źródeł:

- Rady Gminy (budżet Gminy Ładzice). Finansowanie dotyczy obiektów będących własnością gminy lub pozostających w trwałym zarządzie jej jednostek lub zakładów budżetowych, a także obiektów nie będących własnością gminy. Zasady udzielania dotacji powinny zostać zawarte w prawie lokalnym.;
- Rady Powiatu (budżet powiatu radomszczańskiego);
- Sejmiku Województwa (budżet województwa łódzkiego). W ramach przyznanej dotacji na prace zgodnie z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.;
- Zarząd Województwa Łódzkiego „Łódzkie Ratuje Zabytki” - dotacje na kapliczki i inne obiekty małej architektury;
- Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda);
- Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego) oraz innych ministrów – MKiDN każdego roku realizuje programy, w ramach których finansowane są projekty dotyczące ochrony zabytków, np. Program Ochrona zabytków, Ochrona zabytków archeologicznych;
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. „Przyrodnicze perły województwa łódzkiego – program rewaloryzacji zabytkowych parków”. Środki finansowe mogą być przyznane na przedsięwzięcia związane z utrzymaniem i zachowaniem parków objętych ochroną na podstawie przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. ;
- Środków Unii Europejskiej i innych środków pomocowych :
 - Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego;
 - Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko;
 - Norweskiego Mechanizmu Finansowania.
- Narodowy Instytut Dziedzictwa w imieniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, dysponuje programami: „Wolontariat dla dziedzictwa”, „Zabytkomania” „Zabytek zadbany” - Konkurs polega na upowszechnianiu dobrych wzorów zagospodarowania i utrzymania obiektów poprzez prawidłowe wykonywanie prac restauratorskich i konserwatorskich
 - Dotacje Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;
 - Nasz Zabytek Fundacji Most the Most;
 - Funduszu Kościelnego w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji (dotacje z Funduszu Kościelnego są udzielane wyłącznie na remonty i konserwację zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt (w szczególności remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej itp.). Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących (takich jak np.: dzwonnice wolnostojące, krzyże) ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych (takich jak np.: obrazy, ikonostasy, stalle, epitafia, szaty i naczynia liturgiczne, instrumenty muzyczne, dzwony) oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wnętrz (takich jak np.: polichromie, freski, witraże i posadzki).

11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTEKÓW

Zgodnie z art. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami opieka nad zabytkiem sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, m.in. Na zapewnieniu warunku prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku. Obowiązek dbania o stan zachowania zabytku, w tym ponoszenie kosztów związanych z robotami budowlanymi prowadzonymi przy obiekcie, pracami konserwatorskimi i restauratorskimi spoczywa więc na właścicielu zabytku. Z kolei art. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowi, że zadaniem organów administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków jest m.in. Zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków.

Realizacja zadań gminy Ładzice w zakresie ochrony zabytków powinna przebiegać na trzech płaszczyznach:

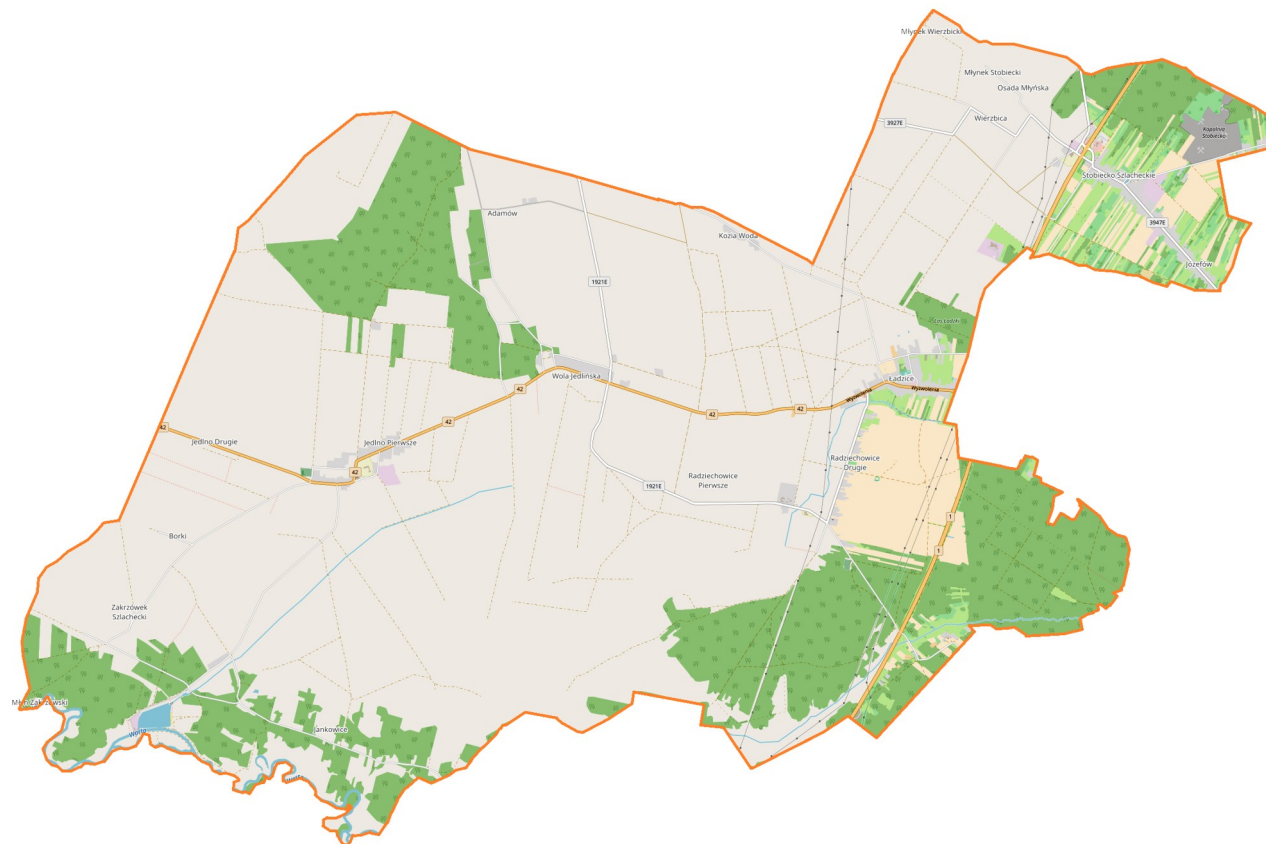
1. Opieki nad zabytkami stanowiącymi własność gminy Ładzice;
2. Wspierania robót budowlanych, prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytkach z terenu gminy niebędących własnością gminy Ładzice;
3. Ochrona dziedzictwa kulturowego, w tym krajobrazu kulturowego całego obszaru gminy.

W sporządzanych co cztery lata aktualizacjach Programu powinny znajdować się odniesienia do uaktualnionych zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, zawartych w innych dokumentach strategicznych gminy. Szczególną uwagę należy zwrócić na wyszczególnienie obowiązujących w danym momencie aktów prawnych, zarówno ogólnokrajowych, jak i miejscowych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami stanowić będzie pomocne narzędzie w ukierunkowaniu polityki gminnej w zakresie rozwoju turystyki, promocji i ochrony dziedzictwa kulturowego, prowadzonej w sposób uporządkowany i długoterminowy.

Wszystkie te elementy przyczynią się do postrzegania gminy Ładzice, jako przyjaznej turystom i inwestorom, dumnej ze swoich walorów zabytkowych oraz dbającej o własne dziedzictwo kulturowe i historyczne.

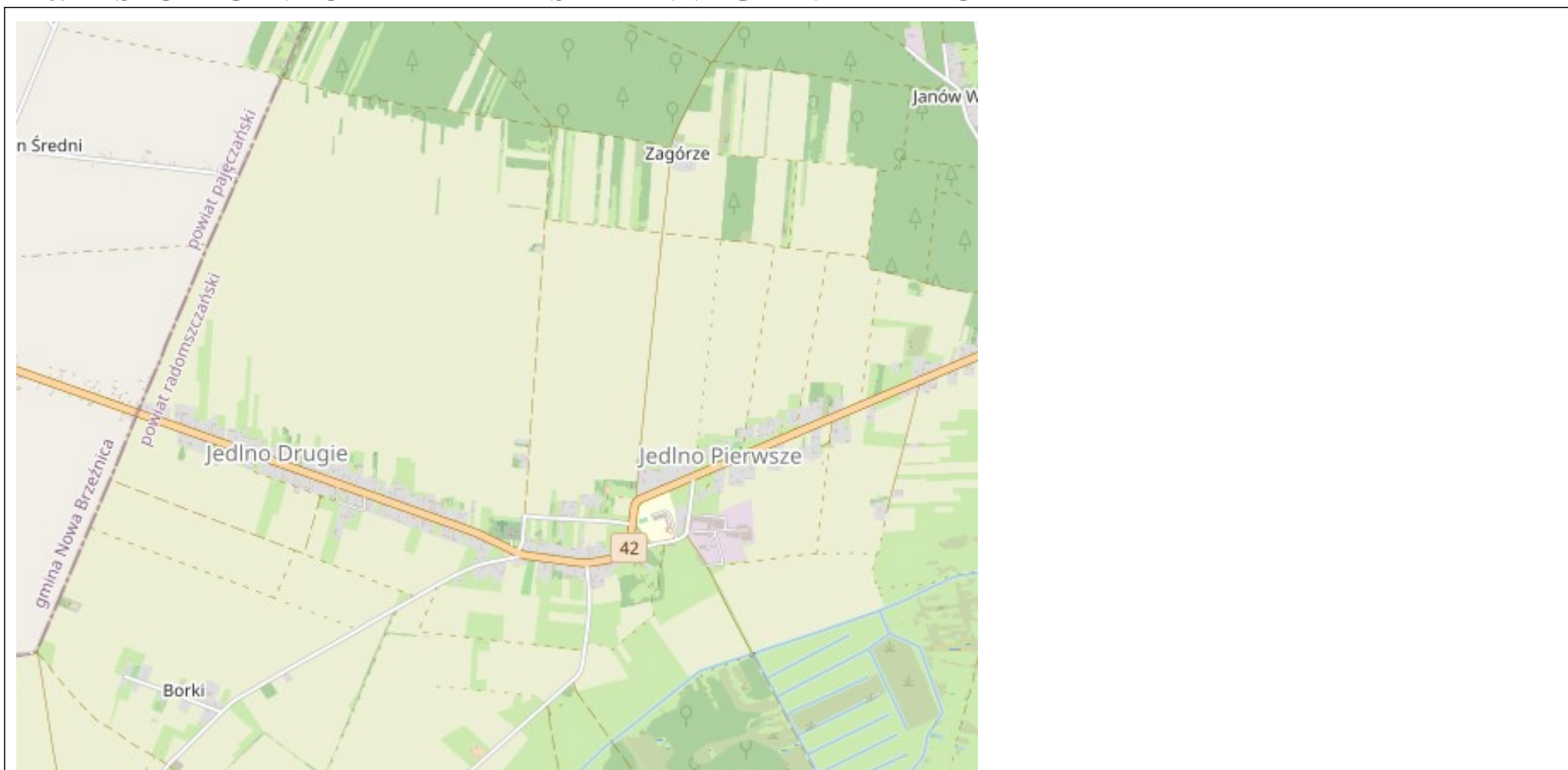
12. CZĘŚĆ GRAFICZNA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Mapa Gminy Ładzice

Źródło: https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Plik:%C5%81adzice_%28gmina%29_location_map.png

13. HISTORYCZNE UKŁADY PRZESTRZENNE GMINY ŁADZICE

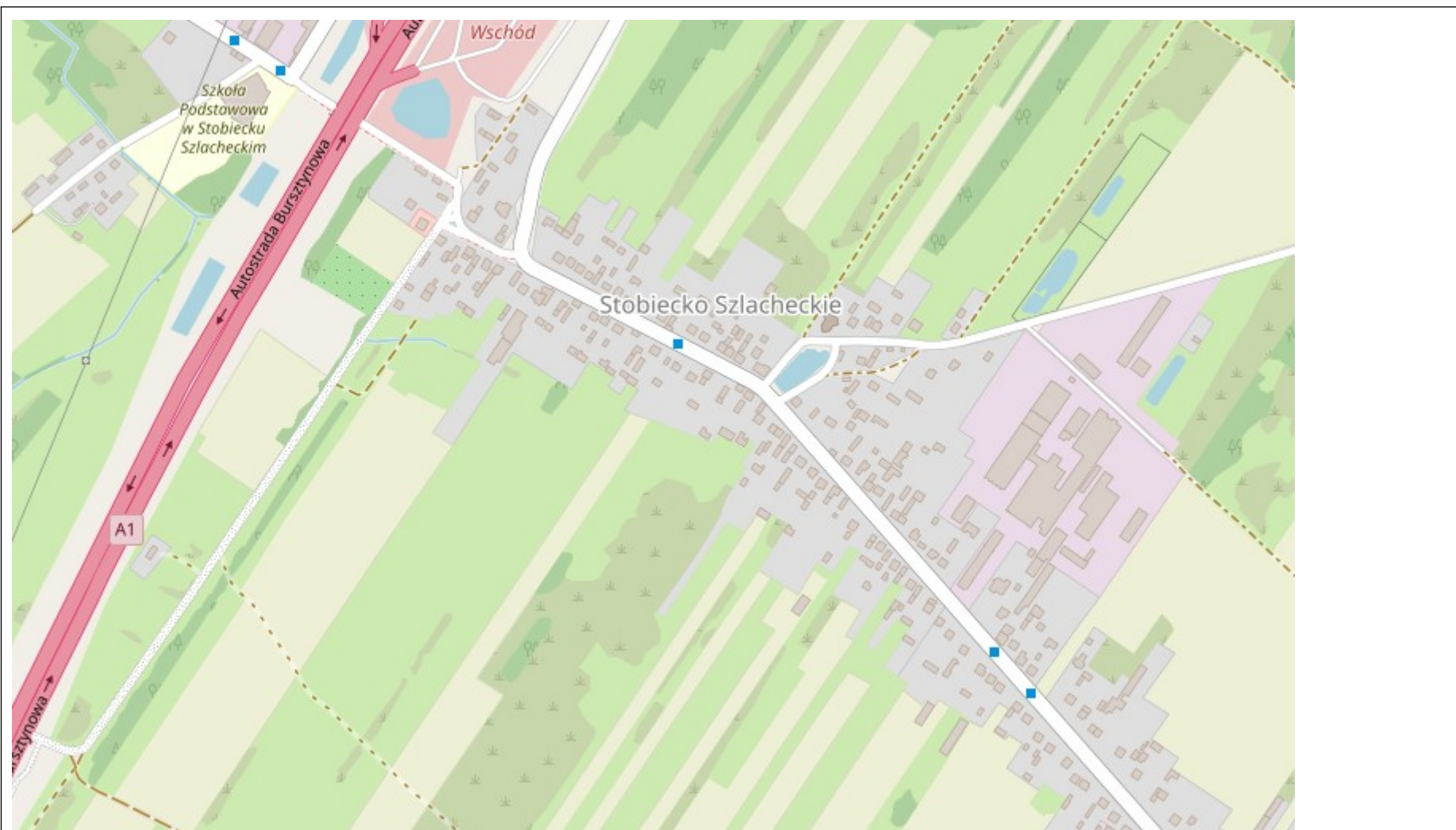
Układ przestrzenny miejscowości Jedlno - ulicówka

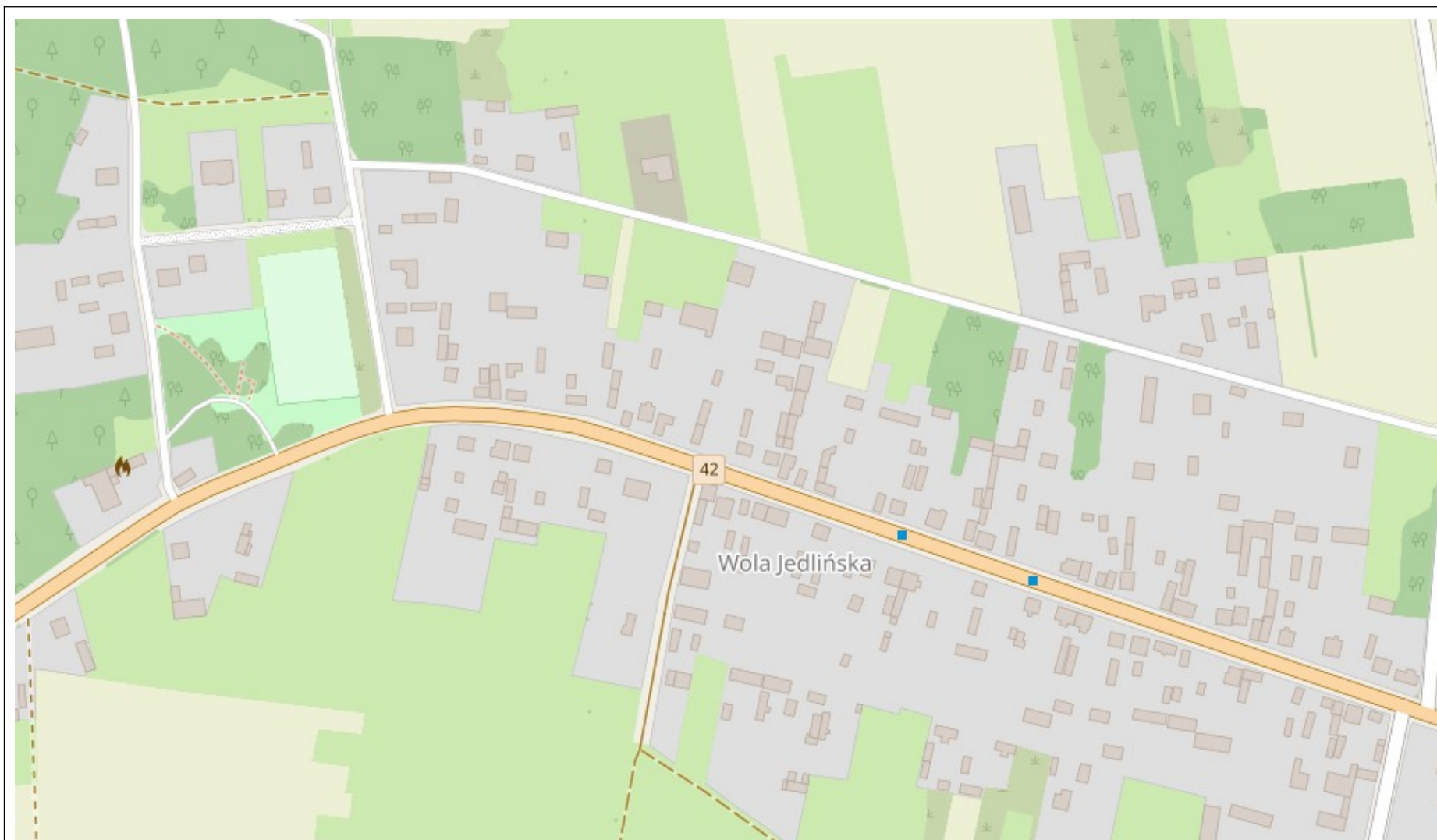
Złożony układ przestrzenny miejscowość Ładzice

Układ przestrzenny miejscowości Radziechowice Pierwsze i Drugie - rzędówka

Układ przestrzenny miejscowości Stobiecko Szlacheckie - ulicówka

Układ przestrzenny miejscowości Wola Jedlińska - ulicówka

14. ANEKSY

ZAŁĄCZNIK 1. Zarządzenia wprowadzające Gminna Ewidencja Zabytków

ZARZĄDZENIE Nr 98/2015

Wójta Gminy Ładzice

z dnia 28 grudnia 2015 roku

w sprawie założenia i prowadzenia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Ładzice

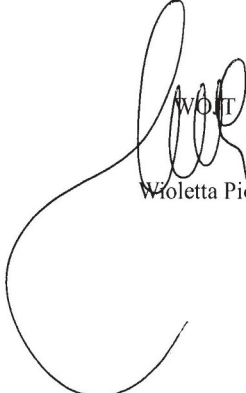
Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2015r. poz. 1515), art. 22 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2014r. poz. 1446 ze zm.) w związku z rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. z 2011r. Nr 113 poz. 661) zarządza się co następuje:

§ 1. 1. Zakłada się Gminną Ewidencję Zabytków Gminy Ładzice w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu Gminy Ładzice.

2. Wykaz zabytków ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Ładzice stanowi załącznik do niniejszego zarządzenia.

§ 2. Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Ładzice ma charakter zbioru otwartego i podlega aktualizacji.

§ 3. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Wioletta Pichit

ZARZĄDZENIE NR 55/2023
WÓJTA GMINY ŁADZICE

z dnia 5 czerwca 2023 r.

w sprawie zmiany Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Ładzice

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023r. poz. 40, poz. 572), art. 22 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2022r. poz. 840, z 2023 poz. 951) w związku z rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewodzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skrawdzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021r. poz. 56) zarządzam co następuje:

§ 1. Zmienia się Zarządzenie nr 96/2015 Wójta Gminy Ładzice z dnia 14 grudnia 2015r. w sprawie założenia i prowadzenia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Ładzice w ten sposób, że załącznik do w/w zarządzenia otrzymuje brzmienie jak w załączniku do niniejszego zarządzenia.

§ 2. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Wójt Gminy

mgr inż. Krzysztof Ciurpiński

15. WYKAZ MATERIAŁÓW, NA KTÓRYCH OPARTO OPRACOWANIE

Akty prawne:

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. - o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r., poz. 710)

Ustawa z 23 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2021 r. poz. 741)

Ustawa o gospodarce nieruchomościami z dnia 21 sierpnia 1997 (Dz.U. z 2020 r. poz. 1990)

Ustawie o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. (Dz. U. z 2021 r., poz. 1372)

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych zagranicę niezgodnie z prawem (Dz.U. z 2021 r. poz. 56)

Dokumenty planistyczne

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ładzice

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019 – 2022

Plany ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych gminy Ładzice

Powiatowy Programu Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Radomszczańskiego na lata 2022 - 2025

Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023

Publikacje i opracowania:

Gminny Program Opieki nad Zabytkami. Poradnik metodyczny, T. Blyskosz, A.

Fortuna-Marek, E. Jagielska, I. Liżewska, B. Oszczanowska, J. Welc-Jędrzejewska

Schmidt P., Program opieki nad zabytkami jako forma polityki administracji samorządowej Województwo, region, regionalizacja 15 lat po reformie terytorialnej i administracyjnej : II Wydziałowa Konferencja Kół Naukowych Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

Maria Karcz – Kaczmarek, Samorządowe instytucje prawne służące ochronie zabytków, Opinie i analizy NIST, nr 44, 2018r.